

Nr 34

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag rörande beredskapslagring av olja, i vad propositionen hänvisats till lagutskott, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 5 april 1957 dagtecknad proposition, nr 144, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden, föreslagit riksdagen att

dels godkänna av föredragande departementschefen enligt samma protokoll förordade riktlinjer rörande beredskapslagring av olja;

dels ock antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) förordning om oljelagring m. m.; samt
- 2) förordning om oljeavgift m. m.

De vid propositionen fogade författningsförslagen är av följande lydelse.

Förslag

till

Förordning

om oljelagring m. m.

Härigenom förordnas som följer.

Inledande bestämmelser

1 §.

För att trygga tillgång inom riket på mineralolja skola säljare och förbrukare av sådan olja här hålla lager därav enligt vad i denna förordning stadgas. Om skyldighet för statlig myndighet att hålla lager av mineralolja skall dock, i stället för bestämmelserna i förordningen, gälla vad Kungl. Maj:t därom förordnar.

Enligt vad i förordningen stadgas må ock stöd lämnas inhemskt oljeraffinaderi genom åläggande för oljeimportör att inköpa där utvunnen olja.

2 §.

Lagrings- och inköpsskyldigheten avser mineralolja som tillhör någon av följande grupper, nämligen:

- bensin, dock icke flygbensin;
- fotogen, dock icke flygfotogen;

motorbrännolja;
eldningsolja 1; samt
övriga slag av eldningsolja.

Sådana slag av olja, som inrymmas under en och samma av de i första stycket angivna grupperna, skola vid fullgörande av lagringsskyldighet ävensom vid tillämpningen av denna förordning i övrigt anses likvärdiga. Där så finnes erforderligt, må Kungl. Maj:t förordna om annan gruppindelning.

Där ej annat utsäges, förstås i förordningen med olja allenast sådan mineralolja, som angives i denna paragraf.

Vad i förordningen stadgas om lagringsskyldighet skall icke äga tillämpning på olja som utvunnits ur inhemska skiffer.

3 §.

Tillsyn å efterlevnaden av denna förordning utövas av en av Kungl. Maj:t utsedd tillsynsmyndighet.

Lagringsskyldighet

4 §.

Kungl. Maj:t fastställer, enligt grunder som riksdagen godkänt, den mängd olja, tillhörande var grupp, som sammanlagt skall hållas i lager.

Tillsynsmyndigheten skall före den 1 juli varje år på sätt stadgas i denna förordning bestämma huru mycket olja, tillhörande olika grupper, envar som enligt förordningen är lagringsskyldig skall hålla i lager under nästkommande kalenderår.

5 §.

Säljare är lagringsskyldig, därest han under kalenderåret närmast före lagringsskyldighetens bestämmande (*basåret*) till avnämare inom riket sålt olja, som han infört från utrikes ort eller utvunnit vid inhemska oljeraffinaderi.

Den som eljest under basåret sålt olja till avnämare inom riket är lagringsskyldig, därest han förvärvat oljan av säljare, som avses i första stycket, samt hans hela försäljning av olja under basåret uppgått till minst tjugutusen kubikmeter.

6 §.

Förbrukare är lagringsskyldig, därest han under basåret inom riket, annorledes än vid fartygs drift i utrikes trafik, förbrukat olja, som han infört från utrikes ort. Vad nu sagts skall dock ej gälla, om han infört oljan på annat transportmedel än fartyg för transportmedlets drift.

Skyldig att lagra eldningsolja är ock den som under basåret vid anläggning inom riket förbrukat sådan olja, därest vid anläggningen under basåret och de två kalenderåren närmast dessförinnan förbrukats sammanlagt minst femtontusen kubikmeter eldningsolja.

7 §.

1 mom. Vid lagringsskyldighetens bestämmande enligt 4 § andra stycket skall tillsynsmyndigheten mellan de lagringsskyldiga fördela de av Kungl. Maj:t enligt samma paragraf första stycket för påföljande kalenderår fastställda oljemängderna med undantag av vad som under sagda år skall lagras enligt sådan med tillsynsmyndigheten träffad överenskommelse, genom vilken någon åtagit sig att, utöver vad som följer av denna förordning, hålla lager av olja. Fördelningen skall, med ledning av de enligt 2 mom. beräknade basmängderna, ske så att inom varje grupp olja för envar lagrings-

skyldig förhållandet mellan lagringsmängd och basmängd är i görlig mån detsamma.

2 mom. Basmängd inom viss grupp av olja är den mängd olja, tillhörande gruppen, som den lagringsskyldige under de i 5 eller 6 § angivna omständigheterna sålt eller förbrukat under basåret eller, om han sålt eller förbrukat olja både under basåret och året eller ettvar av de två åren närmast dessförinnan, vad han under dylika omständigheter i genomsnitt för år sålt eller förbrukat under angivna tid.

Vid beräkning av basmängd för säljare skall dock icke medräknas

a) olja som han sålt till statlig myndighet, vilken enligt Kungl. Maj:ts beslut hade att vid tiden för försäljningen hålla lager av olja, tillhörande samma grupp som den försålda oljan;

b) olja som han infört från utrikes ort eller utvunnit vid inhemskt oljeraffinaderi och för vidareförsäljning sålt till någon, vars försäljning av olja under kalenderåret närmast före försäljningen uppgått till sammanlagt minst tjugutusen kubikmeter;

c) olja som han sålt till någon, vilken enligt överenskommelse med tillsynsmyndigheten var skyldig att under kalenderåret närmast efter försäljningen hålla lager av olja, tillhörande samma grupp som den sålda oljan;

d) eldningsolja som han sålt för förbrukning vid anläggning inom riket, vid vilken under de tre försäljningen närmast föregående kalenderåren förbrukats sammanlagt minst femtonusen kubikmeter eldningsolja; samt

e) olja som sålts för förbrukning vid fartygs drift i utrikes trafik.

8 §.

Olja, som lagras enligt denna förordning, skall förvaras inom riket på sätt som tillsynsmyndigheten finner ur kontrollsynpunkt godtagbart. I lagret må ej inräknas olja, som är upplagd å provianteringsfrilager eller är föremål för transitering.

Kungl. Maj:t äger, enligt grunder som riksdagen godkänt, beträffande olja av visst slag förordna, att bestämd del av lagret skall förvaras i berg- rum eller på annat sätt, som innefattar skäligt skydd mot förstöring genom bombanfall eller beskjutning.

9 §.

Tillsynsmyndigheten äger, när skäl äro därtill, efter ansökan medgiva dispens helt eller delvis från lagringsskyldigheten så ock från skyldighet, varom sägs i 8 § andra stycket.

Om skyldighet att erlagga oljeavgift, då dispens medgives, gäller vad därom stadgas i förordningen om oljeavgift m. m.

10 §.

Tillsynsmyndigheten må lämna lagringsskyldig tillstånd att fullgöra sin lagringsskyldighet genom att till motsvarande myckenhet lagra olja tillhörande annan grupp än som följer av vad ovan stadgas eller annan mineralolja än som angives i 2 §. Medgivande må ock lämnas lagringsskyldig att enligt närmare bestämmelser av tillsynsmyndigheten i stället för eldningsolja lagra annat bränsle.

11 §.

Avbrytes eller försvåras tillförseln av olja till riket eller viss del därav, äger Kungl. Maj:t medgiva, att lagren må helt eller delvis tagas i anspråk.

Uppgiftsskyldighet

12 §.

Lagringsskyldig skall före den 1 februari närmast efter basåret lämna tillsynsmyndigheten uppgift om den mängd olja, tillhörande olika grupper, han under basåret sålt eller förbrukat under omständigheter som avses i 5 eller 6 §.

Har lagringsskyldig sålt olja, som enligt 7 § 2 mom. andra stycket icke skall medräknas vid basmängdens beräkning, skall han tillika lämna tillsynsmyndigheten uppgift om den sålda myckenheten samt, utom beträffande försäljning för förbrukning vid fartygs drift i utrikes fart, om köparens namn och adress.

13 §.

Under kalenderår, då lagringsskyldig har att hålla lager av olja, skall han, om hans lagringsskyldighet grundas på 5 §, varje månad och eljest under januari, april, juli och oktober månader lämna tillsynsmyndigheten uppgift om den mängd olja, tillhörande varje grupp, som han vid utgången av närmast föregående kalendermånad hade i lager inom riket, så ock om platsen och sättet för oljans förvaring.

Lagringsskyldig, som erhållit tillstånd att i stället för olja lagra annat bränsle, skall lämna motsvarande uppgift om vad han hade i lager därav. Efter anmaning är han ock pliktig lämna tillsynsmyndigheten uppgift om sin förbrukning av sådant bränsle.

14 §.

Efter anmaning är envar som inom riket sålt eller förbrukat eller från utrikes ort infört olja skyldig lämna tillsynsmyndigheten de uppgifter om försäljningen, förbrukningen eller införseln, som tillsynsmyndigheten finner erforderliga för tillämpningen av denna förordning.

15 §.

Tillsynsmyndigheten skall för inventering och besiktning äga tillträde till lager, som avses i denna förordning. Myndigheten äger ock granska lagrings- eller uppgiftsskyldigs handelsböcker och affärshandlingar för kontroll av hans lagerhållning och av riktigheten och fullständigheten av uppgifter som han lämnat enligt denna förordning.

Inköpskyldighet

16 §.

På framställning av den som vid oljeraffinaderi inom riket utvinner eller ämnar utvinna olja må Kungl. Maj:t, där raffineringen finnes önskvärd för att trygga tillgång inom riket på olja samt anledning förekommer till antagande att oljan eljest icke skulle vinna avsättning till skäligt pris, ålägga lagringsskyldig, som för försäljning eller egen förbrukning inför olja från utrikes ort, att från raffinaderiet inköpa olja till myckenhet och pris som Kungl. Maj:t bestämmer. Kungl. Maj:t äger ock fastställa tid och plats för leverans av oljan samt de villkor i övrigt, som kunna finnas erforderliga. Oavsett vad därom i framställningen yrkats, må inköpskyldigheten fördelas mellan olika lagringsskyldiga efter vad som prövas skäligt.

17 §.

Den, som utverkat åläggande enligt 16 §, är skyldig leverera oljan till myckenhet och pris samt på villkor i övrigt, som bestämts av Kungl. Maj:t. Han är ock pliktig att med avseende å raffinaderiets anordnande underkasta sig de bestämmelser, som Kungl. Maj:t finner gott meddela.

Ansvarsbestämmelser m. m.

18 §.

Försummar lagringsskyldig att hålla olja i lager i föreskriven myckenhet och på sätt, som i denna förordning eller med stöd därav föreskrivits, förelägger tillsynsmyndigheten honom vid vite att inom viss tid vidtaga rättelse.

Om skyldighet att i fall som avses i första stycket erlægga oljeavgift gäller vad därom stadgas i förordningen om oljeavgift m. m.

19 §.

Försummar någon att inom föreskriven tid lämna uppgift, som sägs i denna förordning, eller vägrar lagringsskyldig tillsynsmyndigheten tillträde till lagret eller underlåter någon att efter anmodan hålla handelsböcker eller affärshandlingar tillgängliga för granskning av myndigheten, straffes han med dagsböter och äger tillsynsmyndigheten förelägga honom vite.

Lämnar någon vid fullgörande av uppgiftsskyldighet enligt denna förordning uppsåtligen eller av oaktsamhet, som ej är ringa, oriktig uppgift, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

20 §.

Vad som inhämtats genom uppgift enligt denna förordning eller vid inventering eller besiktning av lager eller ock vid granskning av handelsböcker eller affärshandlingar må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med uppgiften eller åtgärden avsedda syftet. Bryter någon uppsåtligen eller av oaktsamhet häremot, dömes, där han ej för brottet är underkastad ansvar enligt allmän strafflag, till dagsböter eller fängelse.

21 §.

Brott, varom i 19 § sägs, må av allmän åklagare åtalas allenast efter anmälan eller medgivande av tillsynsmyndigheten.

Brott, varom i 20 § sägs, må ej åtalas av allmän åklagare utan att målsäganden angivit det till åtal. Skall brottet straffas efter allmän strafflag, gäller vad där stadgas i fråga om rätt till åtal.

Besvär m. m.

22 §.

Över tillsynsmyndighetens beslut enligt denna förordning må klagan föras hos Kungl. Maj:t genom besvär.

Beslut av tillsynsmyndigheten skall lända till efterrättelse utan hinder av förd klagan, där ej annorlunda förordnas.

23 §.

Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, tillsynsmyndigheten äger meddela närmare föreskrifter rörande tillämpningen av denna förordning.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1958 i den mån annat ej följer av vad nedan stadgas.

2. Genom förordningen upphäves förordningen den 10 juni 1938 (nr 367) angående handel med vissa mineraloljor tillika med de föreskrifter, som meddelats med stöd av samma förordning.

3. Tillsynsmyndighet enligt den nya förordningen skall utses jämväl för erforderlig tid före den 1 januari 1958. Tillsynsmyndigheten skall före den 1 oktober 1957 på sätt i 7 § stadgas bestämma huru mycket olja, tillhörande olika grupper, envar enligt punkt 4 lagringsskyldig skall hålla i lager under år 1958.

4. Försäljning och förbrukning av olja, som skett åren 1956 och 1957 under omständigheter, som avses i 5 och 6 §§, skall grunda lagringsskyldighet enligt vad som stadgas i dessa paragrafer. Vid avgörande huruvida lagringsskyldighet föreligger enligt 6 § andra stycket och vid bestämmande av lagringsskyldigheten skall i förekommande fall hänsyn tagas till försäljning och förbrukning, som ägt rum under åren 1954—1957.

5. Den som under år 1956 sålt eller förbrukat olja under omständigheter, som avses i 5 eller 6 §, skall före den 1 augusti 1957 lämna tillsynsmyndigheten uppgift därom enligt 12 §. Har han under sådana omständigheter sålt eller förbrukat olja jämväl under år 1955 eller åren 1954 och 1955, skall han lämna motsvarande uppgift för ettvarvt av nämnda år.

Efter anmaning är jämväl eljest den som inom riket sålt eller förbrukat olja skyldig lämna tillsynsmyndigheten de uppgifter om försäljningen eller förbrukningen, vilka myndigheten finner erforderliga för tillämpningen av vad ovan stadgats.

Beträffande uppgift, som lämnats enligt vad nu sagts, skola 20 och 21 §§ äga tillämpning även före den 1 januari 1958.

6. Försummar någon att lämna uppgift, som föreskrives i punkt 5 eller med stöd därav, eller lämnar han uppsåtligen eller av oaktsamhet, som ej är ringa, oriktig uppgift, skola 19 och 21 §§ äga tillämpning även före den 1 januari 1958.

Förslag

till

Förordning

om oljeavgift m. m.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

I denna förordning förstås med

Lagringsskyldig: säljare eller förbrukare av mineralolja, som är lagringsskyldig enligt förordningen om oljelagring m. m.;

olja: sådan mineralolja, som sägs i 2 § sistnämnda förordning; samt *tillsynsmyndigheten*: den enligt 3 § samma förordning utsedda myndigheten.

2 §.

Lagringsskyldig är pliktig att till staten erlægga oljeavgift, a) om han erhåller dispens från skyldigheten att hålla lager av olja eller att förvara oljelager till viss del i bergtrum eller på annat sätt, som inne-

fattar skäligt skydd mot förstöring genom bombanfall eller beskjutning; eller

b) om han, utan erhållen dispens, försummar skyldighet, som nyss är sagd.

Oljeavgift utgår ock i fall, varom stadgas i 6 § andra stycket.

3 §.

Oljeavgiften beräknas med tillämpning av bestämmelserna i 4 och 5 §§ efter den myckenhet olja, beträffande vilken lagringsskyldighet eller skyldighet att förvara olja i bergrum eller på därmed jämförligt sätt icke fullgöres, samt efter den tid, under vilken fullgörandet ej sker. Del av kalendermånad räknas som hel månad.

Oljeavgiften utgör för kubikmeter och år för bensin och fotogen tjuguåtta kronor, för motorbrännolja och eldningsolja 1 tjuguen kronor samt för övriga slag av eldningsolja tjugusju kronor eller, såvitt rör olja som skall lagras i bergrum eller på därmed jämförligt sätt, nämnda belopp ökade med sex kronor.

För månad utgör oljeavgiften en tolfedel av ovan angivna belopp.

4 §.

I fall, som sägs i 2 § första stycket a), beräknas oljeavgiften efter den myckenhet och den tid, som dispensen avser.

5 §.

I fall, som avses i 2 § första stycket b), beräknas oljeavgiften efter den brist, som framgår av avgiven uppgift varigenom bristen först yppats, eller, om bristen upptäckts vid undersökning, den brist, som därvid konstaterats.

Oljeavgift skall i dylikt fall utgå för tiden från och med den kalendermånad, under vilken uppgiften skolat avgivas eller undersökningen skedde, till och med den kalendermånad, under vilken enligt meddelat föreläggande rättelse senast skall hava skett. Sker rättelse innan föreläggande meddelats, beräknas oljeavgift för en månad.

Sker ej rättelse, beräknas ny oljeavgift efter den brist, som först uppgives eller konstateras efter det rättelsen senast skulle hava skett, och för tiden från och med kalendermånaden närmast efter samma tidpunkt.

6 §.

Inför någon olja från utrikes ort för försäljning till avnämare inom riket och har han ej tidigare regelmässigt importerat olja, äger tillsynsmyndigheten förelägga honom att hos myndigheten ställa säkerhet, som myndigheten kan godtaga, för den oljeavgift han kan bli pliktig att erlägga.

Ställes icke säkerhet inom förelagd tid, är importören pliktig att till staten genast erlägga oljeavgift med det belopp, vartill avgiften skolat uppgå, därest importören under importåret eftersatt skyldighet att hålla lager svarande mot den myckenhet olja han infört.

7 §.

Oljeavgiften debiteras och uppbäres av tillsynsmyndigheten.

8 §.

Är i fall, som avses i 2 § första stycket, med hänsyn till att den lagrings-skyldige visar sig innehava erforderligt utrymme för förvaring av oljan eller av annan anledning uppenbart, att oljeavgiften, beräknad enligt 3—5 §§,

avsevärt överstiger den vinning den lagringsskyldige kan antagas göra genom underlåtenheten att hålla lager till myckenhet eller på sätt som föreskrivits, skall tillsynsmyndigheten förordna om skälig nedsättning av avgiften. När så finnes skäligt och den lagringsskyldige icke härigenom vinner otillbörlig förmån, må i fall som nyss sagts avgiften helt eftergivnas.

Frågan om nedsättning eller eftergift skall prövas innan avgiften debiteras.

9 §.

Visas i fall, som avses i 2 § första stycket, sedan oljeavgift debiterats, att den lagringsskyldige fullgör vad som åligger honom i fråga om hållande eller förvaring av lager, må tillsynsmyndigheten efter vad som prövas skäligt förordna om återbäring av oljeavgift, vilken belöper på tid då skyldighet som nu sagts fullgjorts.

När särskilda skäl äro därtill, må tillsynsmyndigheten förordna om återbäring av oljeavgift, som utgått enligt 6 § andra stycket.

10 §.

Oljeavgift, som icke inbetalas inom föreskriven tid, må på framställning av tillsynsmyndigheten utmätas. Är säkerhet ställd, må avgiften av tillsynsmyndigheten uttagas därur. Pant må av myndigheten försäljas i betryggande ordning.

11 §.

Över tillsynsmyndighetens beslut enligt denna förordning må klagan föras hos Kungl. Maj:t genom besvär.

Beslut av tillsynsmyndigheten skall lända till efterrättelse utan hinder av förd klagan, där ej annorlunda förordnas.

12 §.

Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, tillsynsmyndigheten äger meddela närmare föreskrifter rörande tillämpningen av denna förordning.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1958; bestämmelserna om beräkning, debitering, nedsättning och eftergift av oljeavgift samt om besvär skola dock tillämpas även dessförinnan, där dispens medgivits från skyldighet att efter ingången av år 1958 hålla lager av olja eller att förvara oljelager till viss del i bergrum eller på annat sätt som innefattar skäligt skydd mot förstöring genom bombanfall eller beskjutning.

Propositionen har hänvisats till bevillningsutskottet, såvitt angår förordningen om oljeavgift m. m., och i övrigt till lagutskott. I vad propositionen hänvisats till lagutskott har den behandlats av andra lagutskottet.

I samband med propositionen har utskottet behandlat sex i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

de likalydande motionerna nr 527 i första kammaren av herr *Osvald* och nr 672 i andra kammaren av herr *Kollberg*,

de likalydande motionerna nr 528 i första kammaren av herr *Sveningsson m. fl.* och nr 670 i andra kammaren av herr *Svensson* i Ljungskile m. fl., samt

de likalydande motionerna nr 529 i första kammaren av herr *Sveningsson m. fl.* och nr 671 i andra kammaren av herr *Svensson* i Ljungskile m. fl.

I *motionerna I: 527 och II: 672* hemställas, »att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 144 måtte

1) beträffande den föreslagna lagringsplikten för större förbrukare för sin del besluta en sådan utformning av det framlagda författningsförslaget, att möjlighet i första hand öppnas till överenskommelser med de berörda företagen,

2) besluta sådan utformning av finansieringssystemet att ifrågavarande större förbrukares del av de sammanlagda kostnaderna komma att utgöra högst 30 procent av de årliga kostnaderna, samt

3) besluta att statsbidragen till anordnande av skyddade lagringsutrymmen i princip måtte bibehållas och att bidragens utformning liksom anslagsbehovet måtte omprövas till nästa års riksdag med hänsyn till finansieringen i övrigt».

I *motionerna I: 528 och II: 670* hemställas, »att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:t proposition nr 144 måtte besluta

1) att den del av kostnaderna för utbyggnadsprogrammet, som enligt departementschefens förslag skulle falla på statsverket och bestridas genom beskattning av flytande bränslen, i princip skall — i likhet med vad oljelagringskommittén föreslagit — i stället bestridas med särskilda pristillägg eller i produktpriserna ingående beredskapsavgifter för lagringsändamål;

2) att beredskapsavgifterna skall för tiden 1 juli 1957—30 juni 1958 fastställas högst till:

för hensin	2 öre per liter
för motorbrännolja	1 öre per liter
för eldningsolja I och II	0,5 öre per liter
för övriga eldningsoljor	0,35 öre per liter;

3) att bemyndiga Kungl. Maj:t att förordna om uttagande av högst ovan angivna avgifter att träda i kraft 1 juli 1957 och att gälla till den 1 juli 1958, efter vilken tidpunkt avgifterna skall uttagas med de högsta belopp som fastställs av nästa års riksdag;

4) samt bemyndiga Kungl. Maj:t att — i enlighet med vad i motionerna angivits — förordna om en särskild stiftelse för dispositionen av de genom pristilläggen inflytande medlen för avsett ändamål, ävensom att fastställa stadgar för nämnda stiftelse».

I *motionerna I: 529 och II: 671* hemställas,

»A. att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 144 måtte för sin del besluta sådan utformning av det framlagda författningsförslaget

1. att, på sätt som oljelagringskommittén föreslagit, möjlighet i första hand öppnas till överenskommelser med de berörda företagen,

2. att rätten för raffinaderi att till övervägande del fullgöra lagringsskyldigheten i råolja blir införd i författningen,

B. samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till erforderlig författningstext».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de genom propositionen framlagda förslagen, ävensom i fråga om de skäl, som motionärerna åberopat till stöd för sina yrkanden får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till propositionen samt motionerna II: 670, II: 671 och II: 672.

Till utskottet har inkommit dels en den 9 maj 1957 dagtecknad skrivelse från Sveriges industriförbund och dels en den 13 maj 1957 dagtecknad skrivelse från Landstingens inköpscentral.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framlägges ett program för ökad lagring av mineraloljor under femårsperioden 1958—1962. De i programmet uppställda lagringsmålen har bestämts under beaktande av behoven dels under viss krigsperiod, dels vid olika avbrott i oljetillförseln i fred. De bestämmelser, som erfordras för att få till stånd den förutsedda lagerutbyggnaden, upptages i ett i propositionen framlagt förslag till förordning om oljelagring m. m. Enligt denna skall lagringsskyldighet åvila förutom oljehandeln och oljeraffinaderierna, vilka redan enligt nu gällande bestämmelser är lagringspliktiga, även dem som importerar olja för egen förbrukning samt vissa större, huvudsakligen industriella förbrukare. Förordningen ger möjlighet föreskriva att viss del av lagren skall förvaras i skyddade utrymmen. Enligt förslag till förordning om oljeavgift m. m. skall sådan avgift erläggas av den, som icke fullgör sin lagringsskyldighet.

Finansieringen av programmet, som för hela femårsperioden beräknas draga en kostnad av ca 600 milj. kronor, förutsättes skola ske dels genom att de lagringsskyldiga själva i viss utsträckning tillskjuter medel, dels genom att de erhåller visst finansiellt stöd i form av statliga ränte- och amorteringsfria lån.

Gällande bestämmelser om oljelagring

Gällande lagringsbestämmelser återfinnes i förordningen den 10 juni 1938 angående handel med vissa mineraloljor (nr 367). De oljor, som avses däri, är bensin,ativ olja (crude oil), fotogen, motorbrännolja, pannbrännolja samt andra raffinerade brännoljor.

Enligt förordningen skall den, som importerar olja för försäljning i oförändrat skick här i landet, vara skyldig att — i den mån Kungl. Maj:t förordnar därom — under hela året hålla lager av sådan olja. Lagret skall uppgå till viss procentuell andel av den olja han sålt under nästföregående kalenderår. Samma skyldighet åvilar den, som köper raffinerad olja från svenskt oljeraffinaderi för försäljning inom landet, liksom också de inhemska raffinaderierna för den olja de säljer direkt till förbrukare inom landet. Vidare kan Kungl. Maj:t förordna, att inhemskt raffinaderi skall

lagra viss andel av den råolja, som under nästföregående år förbrukats vid raffinering. Kungl. Maj:t kan också föreskriva lagringskyldighet för den, som i större omfattning inför olja för annat ändamål än försäljning eller raffinering, exempelvis för egen förbrukning.

Den, som skall hålla lager, är enligt förordningen skyldig att använda lagerplats, som Kungl. Maj:t anvisar. Han har även att regelbundet lämna uppgift om sin försäljning av oljor samt om storleken av sina lager.

Om det inträder någon avsevärd förändring i förhållande till närmast föregående kalenderår i fråga om de kvantiteter olja, som en viss importör inför till riket eller som innehavare av ett inhemskt oljeraffinaderi förbrukar, kan Kungl. Maj:t — med avvikelse från vad som eljest gäller — meddela de bestämmelser, som föranleds av de ändrade förhållandena. Även i andra fall kan Kungl. Maj:t, när särskilda skäl föreligger, medge undantag från skyldigheten att hålla lager.

Om någon, som är lagringskyldig, icke håller tillräckliga lager av olja, skall han föreläggas att inom viss tid fylla bristen. Gör han icke det, straffas han med böter till belopp motsvarande 20—40 kronor för varje ton olja, varmed han brister.

Förordningen innehåller vidare bestämmelser om skyldighet för importör att inköpa raffinerad olja från inhemskt oljeraffinaderi. Förutsättning för att skyldigheten skall inträda är, att raffineringen anses önskvärd för att trygga tillgången inom landet av de oljor, som förordningen omfattar, samt att det kan antagas, att den raffinerade oljan eljest icke skulle vinna avsättning.

Med stöd av förordningen har Kungl. Maj:t utfärdat bestämmelser angående den lagringsprocent som skall gälla, senast genom kungörelse den 20 december 1946 (nr 792). Enligt denna skall lagringsprocenten för motorbrännolja och pannbrännolja vara 15 procent samt för bensin och fotogen 25 procent. De bemyndiganden för Kungl. Maj:t, som förordningen i övrigt innehåller, har utnyttjats endast i begränsad utsträckning. Sålunda förelåg under åren 1939—1946 skyldighet för oljeraffinaderierna i landet att lagra råolja. Däremot har möjligheten att föreskriva lagringskyldighet för den, som inför olja för annat ändamål än försäljning eller raffinering, icke utnyttjats. Detta innebär, att alla s. k. direktimportörer, vilka inför olja för egen förbrukning, undgått lagringsplikt. Icke heller har Kungl. Maj:t meddelat åläggande att köpa olja från inhemskt raffinaderi eller föreskrivit, att viss lagringsplats skall användas.

Under efterkrigsåren har svårigheter stundom förelegat att fullgöra den författningssenliga lagringen. Sålunda tvingades oljebolagen under åren 1947—1950 att minska sin lagerhållning till följd av importregleringen och ransoneringen av flytande bränslen. Eftersom importsvårigheterna icke drabbade alla företag i lika hög grad, medgavs dock icke någon generell nedläggning av lagringskyldigheten. I stället prövades företagets möjligheter att hålla lager från fall till fall. Svårigheter uppstod också i samband med eldningsoljeregleringens upphävande. I samband därmed uppdrog Kungl. Maj:t

den 5 oktober 1951 åt tillsynsmyndigheten — riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap — att i den mån den aktuella försörjningssituationen beträffande flytande bränslen i särskilda fall ansågs påkalla befrielse från eller lättnad i lagringsskyldigheten medge dispens från föreskrifterna i 1938 års förordning. Med stöd av detta beslut har riksnämnden sedan i viss utsträckning lämnat dispenser, som motiverats huvudsakligen av otillräckliga cistern-tillgångar. Kungl. Maj:t har vidare den 11 januari 1952 bemyndigat riksnämnden att, om i särskilt fall på grund av bristande cisternutrymme eller av andra skäl ansågs nödvändigt, medge undantag från bestämmelserna om lagringsskyldighet i vad denna hänförde sig till olja, som införts av importör för att från tankbåt levereras direkt till förbrukarens egna cisternanläggningar. I de fall, där riksnämnden icke enligt angivna beslut haft rätt att bevilja dispens, har frågan därom — efter riksnämndens hörande — prövats av Kungl. Maj:t.

Enligt 1938 års förordning föreligger icke någon skyldighet att förvara lager i bombskyddade anläggningar. Det förutsattes emellertid vid förordningens tillkomst, att sådana skulle utföras i statlig regi för att sedan kunna uthyras till vederbörande företag. Betydande anslag av statsmedel har också beviljats för att få till stånd en utbyggnad i förevarande hänseende. För att stimulera till kommunala och enskilda initiativ utfärdades den 20 februari 1948 en kungörelse (nr 73) angående statsbidrag till uppförande av bombsäkra cisternanläggningar för flytande bränslen. Enligt denna utgår statsbidrag med belopp, som Kungl. Maj:t prövar skäligt med hänsyn till å ena sidan de ökade kostnader, som betingas av att anläggningen göres bombsäker, samt å andra sidan de fördelar av olika slag, som den ifrågavarande lagringsformen medför för lagerhållaren. Beviljat statsbidrag utbetalas sedan riksnämnden besiktigat och godkänt anläggningen. Förskott kan dock utbetalas i viss utsträckning. Kostnaderna för statsbidragen bestrides från ett särskilt anslag under tionde huvudtiteln. Av de sålunda för ändamålet anvisade medlen har hittills ca 14,4 milj. kronor utbetalats. Den totala bidragsramen utgör enligt beslut av 1956 års riksdag 30,4 milj. kronor.

1955 års oljelagringskommitté

Genom beslut den 12 september 1955 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för handelsdepartementet att tillkalla åtta sakkunniga med uppgift att efter överläggningar med oljebranschen och övriga berörda grenar av näringslivet framlägga förslag rörande den fortsatta lagringen av oljeprodukter. Såsom sakkunniga tillkallades numera regeringsrådet H. K. H. Holmgren, tillika ordförande, verkställande direktören för Svenska Esso aktieföretag K. H. G:son Bergstrand, ledamoten av riksdagens första kammare, direktören J. E. Ericsson, kommerserådet A. Lindstedt, generaldirektören J. H. Qvistgaard, direktören i Skånska cementaktieföretaget D. R. E. Werner, direktören i Nynäs-Petroleum aktieföretag P. H. W. Ågren och byråchefen K. E. A. Önnestjö.

De sakkunniga, som antagit benämningen 1955 års oljelagringskommitté, har den 21 december 1956 avgivit ett hemligstämplat betänkande med förslag i ämnet.¹ Kommitténs förslag är icke enhälligt. Reservation har sålunda avgivits av herr Werner. En redogörelse för innehållet i betänkandet lämnas i det följande.

Behovet av ökad lagring

Vår oljekonsumtion, som nästan helt bygger på import, har särskilt under senare år undergått en kraftig stegring. Under perioden 1946—1955 ökade den sålunda årligen med i genomsnitt ca 20 procent, och år 1955 hade den mer än femdubblats i jämförelse med förkrigstiden. I absoluta tal steg konsumtionen från 1,5 milj. m³ år 1939 till 8,9 milj. m³ år 1955. Därvid har bortsetts från konsumtionen för vissa militära behov. Särskilt stark har ökningen varit i fråga om eldningsolja, vilka allt mer kommit att ersätta kol och koks som bränsle vid industriell drift och bostadsuppvärmning. Sålunda har eldningsolja — trots att konsumtionen av drivmedel visat en icke obetydlig stegring — ökat sin andel av den totala förbrukningen av flytande bränslen från 20 procent år 1939 till 71 procent år 1955. Vad beträffar den fortsatta konsumtionsutvecklingen ter sig den stigande tendensen mycket fast såväl beträffande eldningsolja som drivmedel. Kommittén har under sådana förhållanden räknat med att konsumtionen under de närmaste fem åren — kommittén anger perioden 1958—1962 — skall komma att stiga från nuvarande ca 9 milj. m³ till drygt 12 milj. m³. I sammanhanget erinras om den framtidsbedömning, som bränsleutredningen 1951 gjort i sitt den 5 december 1956 dagtecknade betänkande »Bränsleförsörjningen i atomåldern» (SOU 1956: 46). Bränsleutredningen har beräknat, att oljeimporten vid fortsatt konsumtionsvänlig politik någon gång mellan 1965 och 1970 kommer att vara dubbelt så stor som nu och omkring år 1980 tre gånger så stor. Härigenom skulle oljeimporten, som för närvarande täcker hälften av vårt energibehov, år 1980 komma att svara för drygt 70 procent därav.

Med det ökade importberoendet blir det i än högre grad än tidigare ett starkt intresse för landet att genom ett ändamålsenligt lagringssystem säkerställa oljekonsumtionen mot tillförselhinder av olika slag. Detta gäller så mycket mer som de praktiska och ekonomiska möjligheterna att i ett bristläge tillgripa alternativa inhemska bränslen är obetydliga. Rubbningar i oljetillförseln — framhåller kommittén — är tänkbara icke endast vid krigsfall. Sålunda kan isförhållandena längs våra kuster i vissa lägen medföra avbräck i tillförseln och skapa åtminstone lokala försörjningsproblem. Svårigheter kan också uppstå på grund av handels- och valutapolitiska förhållanden, hamn- och transportstrejker samt rubbningar i exportländernas oljeproduktion. Hur känslig vår oljeförsörjning är för den utrikespolitiska händelseutvecklingen, har de senaste årens erfarenheter givit belägg för. I sammanhanget erinras om de problem, som uppstått i samband med den

¹ Betänkandet har med vissa jämkningar och uteslutningar även utkommit i en offentlig tryckt upplaga (SOU 1957: 4).

persiska oljekonflikten och Suez-krisen. Vid krigsfall utomlands kan det — såsom fallet var för Sveriges del under andra världskriget — bli fråga om ett mer eller mindre fullständigt avbrott i tillförseln. Detta gäller i ännu högre grad i ett läge, då krigshandlingar riktas direkt mot vårt land.

Om sålunda en väsentlig förstärkning av vår oljeberedskap ter sig nödvändig, torde det enligt kommittén dock icke vara ekonomiskt möjligt att få till stånd en lagerhållning, som vid varje tillfälle säkerställer landet mot samtliga här angivna risker. En avvägning av beredskapskraven på detta område måste sålunda ske mot andra samhällseliga investeringsönskemål av hög angelägenhetsgrad. Det lagringsprogram, kommittén under sådana förhållanden ansett sig kunna framlägga för femårsperioden 1958—1962, motsvarar därför ingalunda vad som ur beredskapssynpunkt i och för sig vore önskvärt utan anger snarare vad som med hänsyn till investeringsutrymme och tillgängliga resurser tett sig genomförbart. En sådan begränsning i målsättningen sker emellertid under den förutsättningen, att lagringsbehoven efter viss tid göres till föremål för nya överväganden.

De produkter, som omfattas av förslaget, är bensin, fotogen, motorbrännolja samt eldningsolja. Flygdrivmedel har dock undantagits. Lagringen förutsättes i detta fall ske vid sidan av programmet utan särskilda bestämmelser. Staten tänkes därvid ombesörja den militära lagringen och oljehandeln den kommersiella lagring, som motiveras av den civila luftfartens behov.

Oljelagringen enligt programmet omfattar dels vad som i ett läge då landet indrages i krig kan beräknas komma att erfordras under en viss tidsperiod — krigsreserven — dels vad som behövs med hänsyn till tänkbara störningar i tillförseln under fredstid — försörjningsreserven. De behov, som skall tillgodoses genom krigsreserven, är icke av enbart militär natur. Den kommer sålunda i betydande utsträckning att avse, förutom civilförsvar och kommunikationer, jordbruket samt den krigs- och försörjningsviktiga industrien. Storleken av de i försörjningsreserven ingående lagren har bestämts med hänsyn till vad som ansetts erforderligt för att trygga försörjningen under vintrar med svåra isförhållanden. Medan avbrottstiden i sådana fall kan erfarenhetsmässigt bedömas, är det icke möjligt att förutse längden av sådana avbrott i tillförseln, som kan orsakas av utrikespolitiska händelser, handels- och valutapolitiska förhållanden etc. Enligt kommitténs mening torde emellertid den lagringsram, som uppgjorts med hänsyn till isavspärrningsriskerna, tills vidare få anses innefatta beredskap även mot andra tänkbara störningar. — I den hemliga upplagan av betänkandet har de slutliga lagringsmålen enligt programmet angivits. Dessa har beräknats med utgångspunkt från antagandet, att vår oljekonsumtion vid femårsperiodens utgång uppgår till ca 12 milj. m³, därvid dock bortsetts från vissa militära behov.

Ansvar för genomförandet av ett lagringsprogram m. m.

Lagringen måste enligt kommitténs mening ske i anslutning till den löpande omsättningen. Skälet är främst att i varje fall de lättare oljorna icke

kan lagras under någon längre tid utan att kvalitetsförsämring inträder. Lagringsskyldighet synes under sådana förhållanden — i likhet med vad som gäller enligt nuvarande lagringsbestämmelser — böra åvila oljehandeln och raffinaderierna. De sistnämnda förutsättes därvid få redovisa viss del av sina lager i råolja i stället för i färdiga produkter. Även återförsäljare av olja med en försäljningsvolym överstigande 20 000 m³ om året liksom de som importerar olja för egen förbrukning bör omfattas av lagringsplikten. Med hänsyn till att en avsevärd ökning av lagerhållningen förutses i programmet har kommittén emellertid ansett det motiverat att ytterligare vidga kretsen av lagringsskyldiga. Även om avsikten är att kostnaderna skall täckas genom prispålägg är de med programmets genomförande förenade planerings-, finansierings- och byggnadsuppgifterna liksom den fortsatta lagringen i sig själv ett så omfattande företag, att bördan så vitt möjligt bör fördelas. Lagringsplikten föreslås därför utsträckt till vissa större konsumenter av eldningsolja, närmare bestämt sådana med en konsumtion överstigande 5 000 m³ om året. Förslaget berör ca 125 industriföretag och kraftverk samt möjligen några av de största bostadskollektiven. Kommittén påpekar i sammanhanget, att de berörda industrikonsumenterna redan nu lagrar betydande kvantiteter och att de har lagringsanläggningar av avsevärd storlek. Ett betydelsefullt skäl för en sådan utvidgning av lagringsplikten är, att därigenom sannolikt en ur försvars- och transportsynpunkt bättre spridning av lagren vinnes. Medan oljehandelns cisternutrymmen i huvudsak koncentreras till importhamnarna, kan nämligen en lagring i storkonsumenternas regi förväntas ske i anslutning till respektive anläggningar, vilka i stor utsträckning är belägna i de inre delarna av landet. Någon ökad ekonomisk belastning torde lagringsplikten på längre sikt icke medföra för vederbörande företag, då de vid inköp av olja från oljehandeln bör kunna utverka en prisreduktion motsvarande den besparing oljehandeln gör genom att icke behöva hålla reservlager för ifrågavarande kvantiteter. Med hänsyn till bl. a. de svårigheter, som under en övergångstid kan tänkas uppstå för en del företag, föreslår kommittén, att lagringsskyldigheten för storkonsumenterna icke grundas direkt på författningen i ämnet utan på ett Kungl. Maj:t i författningen lämnat bemyndigande att förordna om sådan skyldighet. Därigenom lämnas vägen öppen för frivilliga överenskommelser, som möjliggör större hänsynstagande till omständigheterna i de särskilda fallen. — Från tillämpningen av lagringsbestämmelserna undantages statliga myndigheter. Den statliga lagringen bör liksom hittills fullgöras i den ordning och omfattning Kungl. Maj:t i varje särskilt fall bestämmer. Kommittén utgår emellertid ifrån att myndigheterna ålägges lagra i minst samma omfattning, som föreslås för enskilda.

Som tidigare nämnts har kommittén i den hemliga upplagan av betänkandet angivit de lagringsmål, som bör uppnås under femårsperioden, i bestämda kvantiteter. Uppställandet av ett fast lagringsprogram innebär, att den hittills använda metoden att bestämma lagringen till viss procent av försäljningen under nästföregående år anses böra frångås. Detta system

har visat sig vara förenat med flera nackdelar. Under perioder då konsumtionen är i starkt stigande — såsom fallet är för närvarande — medför det en viss eftersläpning i lagringen. Vidare medger det icke i tillräcklig utsträckning en framtidsplanering, vilket är till olägenhet för såväl lagerhållare som vederbörande myndigheter. Enligt förslaget skall det tillkomma Kungl. Maj:t att enligt grunder, som riksdagen godkänt, bestämma de totala mängder olja av olika slag, som skall hållas i lager. Tillsynsmyndigheten har därefter att fördela den för varje oljeslag fastställda lagringsmängden på de lagringsskyldiga med hänsyn till deras försäljning respektive förbrukning under viss basperiod. För att en mera långsiktig planering skall bli möjlig förutsätter kommittén, att tillsynsmyndigheten under år 1957 lämnar de lagringsskyldiga preliminära besked om de kvantiteter de förväntas böra hålla i lager vid kalenderårsskiftena under perioden. De slutliga lagringsbeskeden skall gälla för år och utfärdas senast den 1 juli året före det som avses. — Med hänsyn till att lagringsbehovet särskilt av eldningsolja uppvisar säsongmässiga variationer föreslår kommittén, att vid bestämmandet av lagringsmängd skilda myckenheter må fastställas för olika tider av löpande år. Beträffande eldningsoljorna anföres i sammanhanget, att de föreskrivna lagren temporärt bör få nedbringas under senvintern allteftersom den avspärrningsrisk som sammanhänger med isförhållandena minskar. Graden av flexibilitet i lagerhållningen bör emellertid i ett sådant fall vara generellt bestämd. Den regelmässiga sänkning av eldningsoljelagren, som ansetts kunna tillåtas, har beräknats till 30 procent.

Skyddad lagring

Genomförandet av programmet kräver enligt kommittén en väsentligt ökad tillgång på skyddade lagringsutrymmen. Särskilt den del av lagren, som är avsedd att komma till användning i ett krigsläge, bör förvaras på ett sådant sätt att tillfredsställande skydd erbjudes mot förstöring genom bombanfall eller beskjutning. Även civilförsvars- och brandsäkerhetssynpunkter gör sig här gällande. Vid bedömningen av frågan i vilken omfattning utbyggnadsprogrammet bör inriktas på skyddade utrymmen får emellertid bland annat beaktas, att de geografiska betingelserna för anläggningsarbeten av detta slag varierar i olika delar av landet, att byggnadstiden är avsevärt längre än för vanliga ovanjordsanläggningar samt att investeringskostnaderna är betydande. Kommittén har vid sådana överväganden sett sig nödsakad att även i denna del göra sitt program mindre omfattande än som ur beredskapssynpunkt i och för sig vore önskvärt.

Särskilt angeläget har ansetts vara att bereda de i krigsreserven ingående drivmedlen skyddad lagring. I den hemliga upplagan av betänkandet har de beräkningar, som gjorts angående utbyggnadsbehovet, och därmed sammanhängande spörsmål närmare redovisats. Beträffande frågan hur utbyggnaden skall genomföras framhåller kommittén, att även de skyddade lagringsutrymmena i så stor utsträckning som möjligt bör inordnas i den kommer-

siella distributionen. Uttryck för en sådan uppfattning anges vara, att de bergrumsanläggningar, som under senare år utförts i statlig regi, till betydande del uthyrts till oljebolagen. Då någon skyldighet icke förelegat för dessa att ombesörja skyddad lagring, har hyresbeloppens storlek därvid i princip kommit att bestämmas av kostnaderna för lagring i anläggningar ovan jord. En ordning där programmets genomförande blir en fråga om på statligt initiativ tillkomna investeringar anses emellertid vara förenad med betydande praktiska och kostnadsmässiga olägenheter. Kommittén förordar därför, att bestämmelser införes, som föreskriver skyldighet för vederbörande företag — i praktiken torde det endast bli fråga om oljebolagen — att förvara viss del av lagren i skyddade utrymmen. Kostnaderna för den dyrare lagringsformen får därvid bäras av priset på produkterna. Förslaget innebär sålunda, att systemet med statsbidrag till bergrumsanläggningar avvecklas.

I betänkandet framhålles, att skyddade anläggningar kräver en avsevärd byggnadstid och att de knappast torde kunna utföras fortlöpande under perioden. Kraven på skyddad lagring får därför anpassas efter de faktiska möjligheterna att frambringa erforderliga utrymmen. Vad angår det tekniska utförandet torde programmet icke undantagslöst behöva avse berg-rumsanläggningar av hittills sedvanlig typ. Det bör emellertid få ankomma på tillsynsmyndigheten att från fall till fall pröva vilket skydd som kan godtagas. Kommittén uppehåller sig också vid de problem som kan tänkas uppstå till följd av att de enskilda lagerhållarnas kostnader för den skyddade lagringen växlar. En kostnadstäckning via prissättningen kan därvid försvåras. I sådana fall anses det i första hand böra överlåtas åt branschen att genomföra den kostnadsutjämning, som kan visa sig nödvändig. Löses icke problemen på ett tillfredsställande sätt genom branschens försorg, torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av tillsynsmyndigheten meddela erforderliga bestämmelser.

Oljeavgift

Den som försummar att hålla föreskriven mängd olja i lager eller underlåter att iakttaga vad som föreskrivits i fråga om sättet för lagringen bör av tillsynsmyndigheten föreläggas vite att inom viss tid vidtaga rättelse. Fall kan dock tänkas inträffa, där det av olika skäl är omöjligt att fullgöra lagringsskyldigheten. Dispens bör då kunna meddelas efter särskild ansökan därom. Det anses emellertid otillfredsställande, att vederbörande gör en ekonomisk vinst genom att slippa de lagringskostnader, som andra lagringspliktiga får vidkännas. Den som erhållit dispens bör därför i allmänhet få erlægga en särskild s. k. oljeavgift. En sådan bör även uttagas av den som åsidosätter sin lagringsskyldighet utan att begära dispens. Oljeavgiften, som avses verka kostnadsutjämnande, har av kommittén beräknats med utgångspunkt från kostnaderna för lagring i cisternutrymmen vid en befinnlig anläggning. För att undvika att någon avsiktligt försummar att lagra för att i stäl-

let erlägga avgift, har denna dock ansetts något böra överstiga de faktiska kostnaderna. En uppräknig av dessa har därför skett med ca 10 procent. För år och kubikmeter har avgiften bestämts till 28 kronor för bensin och fotogen, 21 kronor för motorbrännolja och tunn eldningsolja samt 27 kronor för övriga eldningsoljor. Vid underlåtenhet att förvara lager i skyddat utrymme förhöjes de angivna beloppen med 6 kronor. Då den lagringspliktige endast delvis brister i sin lagringsskyldighet, bör tillsynsmyndigheten medgiva skälig nedsättning. Så tänkes även kunna ske i andra fall, där det är uppenbart, att avgiften överstiger den vinst, som den lagringsskyldige gör genom sin underlåtenhet att lagra. De medel, som inflyter i oljeavgifter, föreslås bli tagna i anspråk för att främja en ökad lagerhållning.

Tillsynsmyndighet m. m.

Tillsynsmyndighet för lagerhållningen bör enligt kommittén alltjämt vara riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, vars arbetsuppgifter vid ett genomförande av de framlagda förslagen kan väntas undergå en icke obetydlig ökning. Det torde sålunda få ankomma på riksnämnden *att* i enlighet med de grunder riksdagen godkänt avgiva förslag till Kungl. Maj:t om de kvantiteter olja av olika slag, som enligt Kungl. Maj:ts bestämmande skall hållas i lager, *att* inom ramen för den sålunda fastställda planen bestämma den exakta lagringsskyldigheten för varje lagerhållare, *att* besluta om dispens från lagringsskyldigheten och om oljeavgifts uttagande jämte storleken av sådan avgift, *att* avgöra om skyddade anläggningar motsvarar uppställda säkerhetskrav *samt att* överhuvud tillse att bestämmelserna i hithörande författningar efterlevs. Kommittén understryker vikten av att riksnämnden vid handläggningen av ifrågavarande ärenden håller god kontakt med berörda kretsar inom näringslivet. För samråd med dessa föreslås inrättandet av ett oljelagringsråd. Ledamöterna i detta torde böra vara fem av Kungl. Maj:t för en tid av tre år utsedda personer, representerande bland annat olika kategorier inom oljehandeln, de inhemska raffinaderierna samt lagringspliktiga oljekonsumenter. Rådet sammanträder på kallelse av tillsynsmyndighetens chef, som bör vara ordförande i rådet, eller då någon av ledamöterna påkallar det.

Kostnadsberäkning och finansieringsförslag

Kostnaderna för genomförandet av oljelagringsprogrammet beräknas för hela femårsperioden uppgå till sammanlagt nära 600 milj. kronor. Därvid har hänsyn tagits till såväl utbyggnaden av lagringsanläggningarna som inköpen av olja men icke till den löpande lagerhållningen, för vilken kostnaderna avses täckta genom prissättningen på produkterna. Av kostnaderna beräknas 500 milj. kronor falla på oljehandeln och ca 100 milj. kronor på storkonsumenterna. De genomsnittliga årskostnaderna skulle sålunda i första fallet uppgå till ca 100 milj. kronor och i senare fallet till ca 20 milj.

I betänkandet framhålles, att det i nuvarande läge med stränga kreditrestriktioner är förenat med svårigheter att anskaffa kapital i den omfattning, som krävs för programmets genomförande. Kommittén anger emellertid olika utvägar, som — ensamma eller i förening — kan anlitas för finansieringsfrågans lösning.

Vad först beträffar oljehandeln erinras om att den förväntade stegringen i oljekonsumtionen under perioden redan vid en tillämpning av gällande lagringsbestämmelser skulle ha framkallat en ökad lagerhållning. Den mer eller mindre automatiska kostnadsökning, som följer härav, har av kommittén beräknats till 125 milj. kronor för hela perioden eller 25 milj. för år. Då den bör ha förutsetts av oljehandeln och även beaktats i dess finansieringsplaner, synes det naturligt, att den häremot svarande kapitalanskaffningen åvilar branschen. Vid bedömningen av frågan i vilken utsträckning denna ytterligare bör bidra till programmets genomförande anföres, att eftersom fullgörandet av lagringsskyldigheten är en av de förutsättningar som ansetts böra uppställas för handeln med olja i riket, det i och för sig kan hävdas, att oljehandeln bör svara för hela finansieringen. Representanterna för branschen inom kommittén har dock gjort gällande, att investeringar av här ifrågavarande storleksordning vida överstiger dennas bärkraft. Med tvekan har de ansett sig kunna tillstyrka, att branschen utöver förutnämnda 25 milj. kronor anskaffar ytterligare 15 milj. kronor.

I övrigt har kommittén övervägt möjligheterna för oljebolagen att utnyttja lånemarknaden. Detta har under nuvarande förhållanden ansetts kunna ske endast i den formen, att de berörda företagen gemensamt upp-tager ett årligt förlagslån på 20 milj. kronor.

I detta sammanhang understryker kommittén angelägenheten av att den av riksdagen begärda utredningen om förlagsintekningsinstitutet snarast kommer till stånd och att därvid frågan om förlagsintekning i oljebranschens egendom uppmärksammas.

Under förutsättning att oljebranschen själv bidrager med 40 milj. kronor av de 100 milj., som årligen fordras för programmets genomförande, och ytterligare 20 milj. kronor erhålles genom ett för oljehandeln gemensamt lån, återstår att täcka ett årligt kapitalbehov av omkring 40 milj. kronor. Kommittén föreslår, att ifrågavarande medel anskaffas genom en höjning av produktpriserna. Det kan visserligen ur principiell synpunkt sägas vara mindre tillfredsställande, att konsumenterna under loppet av några få år skall betala anläggningar, vilka normalt avskrivs på tjugu år eller mer. Till försvar för en sådan i ett extraordinärt läge vald finansieringsväg kan emellertid enligt kommittén anföras, att oljelagringen under tiden efter andra krigets slut varit otillräcklig och att konsumtionen därför i alltför liten omfattning fått bära sina naturliga lagringskostnader. Det kan då icke hjälpas, att konsumtionen under tiden för lageruppyggnaden får vidkännas en viss extrakostnad orsakad av behovet att på kort tid generera en del av det erforderliga kapitalet. Prishöjningarna blir under alla förhållanden av begränsad omfattning. Fördelas de jämnt på samtliga produkter

— med undantag av vad som kommer på storkonsumenterna — skulle de uppgå till 0,5 å 0,6 öre per liter räknat på 1955 års konsumtions-siffror.

För att markera den särskilda karaktären hos prispålägggen kunde dessa eventuellt uttagas under namn av beredskapsavgift eller beredskapstillägg. Enligt kommittén är det önskvärt, att en ordning skapas som ger säkerhet för att de genom prishöjningarna uttagna beloppen reserveras för avsett ändamål. Detta torde kunna ske på så sätt att de tillföres en särskild för oljebranschen tillskapad stiftelse, vilken sedan fördelar medlen mellan företagen allteftersom lagerökningen genomföres. Även de tidigare nämnda oljeavgifterna bör i den mån de härrör från oljehandeln inbetalas till stiftelsen. För att det allmännas och konsumenternas intresse skall bli behörigen tillgodosett bör ordföranden och en ledamot av styrelsen liksom en av revisorerna utses av Kungl. Maj:t, som även bör fastställa stadgarna. I betänkandet förutsattes, att en stiftelse av här ifrågavarande slag icke blir föremål för beskattning, då den icke bedriver på vinst inriktad verksamhet. De medel, som stiftelsen utbetalar till de lagringsskyldiga, torde däremot böra betraktas som intäkter för dessa. Kommittén förutsätter, att avskrivning på gjorda investeringar fortlöpande kan ske i samma utsträckning som bidrag erhålles från stiftelsen.

Frågan om finansieringen av den lagring, som tänkes åvila de s. k. storkonsumenterna, ter sig enligt kommittén ur flera synpunkter annorlunda. Kostnaderna under femårsperioden har för denna lagring uppskattats till ca 100 milj. kronor. Lagerutbyggnaden betyder för ifrågavarande företag — även om de redan nu disponerar betydande cisternutrymmen — ett nytt åliggande, som i begynnelsekedet i vissa fall kan innebära en icke oväsentlig börda. Detta torde särskilt gälla sådana företag, vilkas oljekonsumtion är stor både absolut sett och relativt i förhållande till deras produktionskostnader. Härvid bör dock beaktas, att de lagringspliktiga storkonsumenterna vid den uppläggning kommittén föreslagit icke kommer att medverka i den kapitalanskaffning till oljehandeln, som tänkes ske via prissättningen. Redan genom det lägre inköpspris på olja, som de därigenom kan förväntas åtnjuta, bör ett visst finansieringsunderlag för egen lagring erhållas. För de mest trängda företagen förordas inrättandet av en statlig lånefond. Denna torde lämpligen förvaltas av tillsynsmyndigheten, som efter prövning i varje särskilt fall beslutar om utlåning. Då sådan endast bör ske när särskilda finansieringssvårigheter föreligger, synes medelsbehovet för fonden kunna begränsas till 20 milj. kronor. Fonden bör även tillföras de oljeavgifter, som erlägges av företag inom gruppen. — I ett särskilt läge befinner sig de bostadsföretag, som kan komma att räknas som storkonsumenter. De torde för närvarande icke disponera egna cisternanläggningar. Möjligen kan de lösa sin lagringsfråga genom att hyra erforderliga cisternutrymmen hos statliga myndigheter eller hos oljebolagen.

Kommittén erinrar om att enligt förordningen den 23 november 1956 om investeringsavgift för år 1957 sådan avgift skall utgå för investering inom bland annat förvärvskällan rörelse. Med hänsyn till att lagringsbestämmel-

serna är motiverade av beredskapsskäl bör emellertid, för den händelse investeringsavgift skall uttagas även efter utgången av år 1957, sådana investeringar som erfordras för att fullgöra föreskriven skyldighet att lagra olja icke medföra avgiftsplikt. I sammanhanget beaktas även frågan om avskrivning av lagringsanläggningar i berg. Medan för plåtbeklädnad, pumpar, rörledningar och dylikt årlig avskrivning får ske med 20 procent, medges i praxis för själva lagringsutrymmet i berg endast 2 procent. Då det är angeläget, att så stor del som möjligt av oljelagren förvaras i skyddade utrymmen och valet mellan sådana och vanliga ovanjordsanläggningar icke i alltför hög grad bör påverkas av skattetekniska överväganden, föreslås en uppmjukning av bestämmelserna i berörda hänseende.

Vad beträffar frågan om byggnadstillstånd, uppskattar kommittén det genomsnittliga årsbehovet av byggnadskvot för cisternanläggningar under den aktuella femårsperioden till ca 40 milj. kronor. Detta är ett minimibehov, som icke får underskridas, om de framlagda förslagen skall kunna förverkligas. I kvoten har medtagits även de anläggningar, som avses bli utförda av lagringspliktiga storkonsumenter.

Herr Werners reservation

Reservanten säger sig dela uppfattningen, att lagringskapaciteten och följaktligen även lagren i allmänhet är helt otillräckliga med hänsyn till den omfattning, användningen av olja och oljeprodukter fått i vårt land under efterkrigstiden. Det måste emellertid anses principiellt oriktigt att med lagtvång pålägga näringslivet, representerat av oljebranschen och de industriella storkonsumenterna, ansvaret och i väsentlig grad även kostnaderna för en lagring, som avser krigs- och allmänna beredskapsändamål. Den omständigheten att lagringsplikt redan nu i viss utsträckning åvilar oljebranschen ändrar icke något i denna uppfattning. Icke heller vad kommittén anfört om nödvändigheten att anknyta lagringen till den kommersiella distributionen utgör skäl för ett tvångsmässigt genomförande av programmet. Genom överenskommelser med oljeföretagen och de större konsumenterna kan staten mycket väl både få till stånd erforderliga lagringsanläggningar och lager och få dessa omsatta och skötta. Överhuvud torde i varje fall industriens medverkan bättre och effektivare kunna uppnås genom verkligt frivilliga avtal än genom direkt eller indirekt lagtvång. Därigenom möjliggöres en anpassning med hänsyn till de särskilda förutsättningar, under vilka de olika företagen arbetar.

I fråga om finansieringen av programmet anför reservanten betänkligheter mot att kostnaderna för den ökade lagringen delvis skall tagas ut genom priserna. Genom prishöjningar försämras vårt penningvärde ytterligare och därmed även vår redan förut hårt pressade konkurrenskraft i förhållande till utlandet. Om kostnaderna för lagringen i stället föres över statsbudgeten torde sådana konsekvenser kunna mildras. För industrien torde för övrigt de faktiska möjligheterna att företaga prishöjningar vara mycket begränsa-

de. Vad vidare angår kapitalanskaffningen, är den föreslagna statliga lånefonden på 20 milj. kronor för industrien i nuvarande beträngda kapitalförsörjningsläge helt otillräcklig, och sättet för anskaffning av återstående 80 milj. borde ha anvisats. Reservanten berör i detta sammanhang även frågan om beräkningen av kostnaderna för programmets genomförande. Det framhålls att då i betänkandet det totala kapitalbehovet angives till 600 milj. kronor därmed endast avses det kapital som erfordras för de direkt föreslagna åtgärderna under lagringsperioden. Vid uppställandet av lagringsmålen har emellertid kommittén medräknat den lagerutbyggnad, som väntas ske spontant fram till periodens början. Kostnaderna härför har icke beaktats. Programmet säges vidare vara så konstruerat, att de kommersiella lager som oljebolagen för närvarande disponerar helt tages i anspråk för tvångslagringen, vilket nödvändiggör kompletterande utbyggnader med hänsyn till de kommersiella behoven. För industriföretagen förhåller det sig i viss mån på liknande sätt. Några upplysningar om de härav föranledda kostnaderna lämnas icke heller.

Remissyttranden

Över oljelagringskommitténs betänkande har, efter remiss, yttranden avgivits av överbefälhavaren, järnvägsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, luftfartsstyrelsen, statskontoret, riksskatte-nämnden, kommerskollegium, riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, statens handels- och industrikommission — vars yttrande avgivits av den inom kommissionen inrättade bränslenämnden — statens pris- och kartellnämnd, fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret, Sveriges industriförbund, Svenska petroleum institutet — som bifogat yttranden från Caltex oil aktiebolag och Svenska skifferoljeaktiebolaget — Svenska hamnförbundet och Sveriges allmännyttiga bostadsföretag (SABO). Kommerskollegium har vid sitt utlåtande fogat yttranden från Stockholms handelskammare, Östergötlands och Södermanlands handelskammare, Smålands och Blekinge handelskammare, Gotlands handelskammare, Skånes handelskammare, handelskammaren i Göteborg, Västergötlands och norra Hallands handelskammare, handelskammaren i Karlstad, handelskammaren för Örebro och Västmanlands län, handelskammaren i Gävle samt Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare. Vidare har i anledning av betänkandet yttranden avgivits av Svenska vattenkraftföreningen, Koppartrans aktiebolag och Svenska gulf oil company aktiebolag.

Beträffande innehållet i remissyttrandena får utskottet hänvisa till den redogörelse, som lämnas å s. 23—31 i propositionen.

Departementschefen

Föredragande departementschefen, statsrådet Lange, har enligt det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över handelsärenden anfört bl. a. följande.

»Frågan om vårt lands energiförsörjning har i olika sammanhang uppmärksamats under de senaste åren, senast av bränsleutredningen 1951 och 1955 års oljelagringskommitté i ett par betänkanden, som avgavs i december 1956. Vid alla dessa tillfällen har klart belysts hur sårbar energiförsörjningen är i dagens svenska samhälle. Här må endast erinras om att vårt energibehov till ungefär 75 procent täcks av importerade bränslen. Värdet av bränsleimporten uppgick under föregående år till i runt tal 2 100 milj. kronor, och bränsleimportens relativa andel av energimängden tenderar att öka. Ett markant drag i bränsleimporten är den kraftigt stegrade importen av flytande bränslen, samtidigt som importen av kolbränslen avsevärt minskat. Konsumtionen av flytande bränslen har sålunda stigit från 1,5 milj. m³ år 1939 till över 9 milj. m³ år 1956; denna ökning sammanhänger främst med den vidgade användningen av eldningsolja. En fortsatt kraftig ökning av oljeimporten kan förutses under den närmaste tioårsperioden.

Med hänsyn till bränsleimportens roll för vår energiförsörjning är det uppenbart, att beredskapsåtgärder — däribland lagring av bränsle — måste vidtagas för att samhällslivet i åtminstone viss utsträckning skall kunna hållas igång även då importen för kortare eller längre tid begränsas eller upphör. Härvid uppstår särskilda problem i fråga om flytande bränslen, vilka — till skillnad från kolbränslen — inte kan lagras om ej speciella utrymmen härför iordningställts. För att trygga viss oljelagring har alltsedan år 1938 förelegat skyldighet för oljehandeln och de inhemska oljeraffinaderierna att lagra olja; lagringsskyldigheten omfattar nu i fråga om motorbrännolja och pannbrännolja 15 procent samt i fråga om bensin och fotogen 25 procent av föregående års försäljning.

Vårt beroende av en jämn oljetillförsel underströks i samband med den persiska oljekonflikten för några år sedan. Under den stränga vintern 1956, då isbeläggningen avsevärt hindrade sjöfarten, liksom i samband med Suez-krisen i slutet av år 1956, har otillräckligheten i den nuvarande lagertillgången på oljeprodukter tydligt framträtt. Redan hösten 1955 hade tillkallats särskilda sakkunniga — 1955 års oljelagringskommitté — med uppgift att efter överläggningar med oljebranschen och övriga berörda grenar av näringslivet framlägga förslag rörande en ökad lagring av oljeprodukter.

Kommittén har — som framgår av den tidigare lämnade redogörelsen — förordat att det nuvarande systemet med lagring av viss procentuell andel av föregående års import ersättes av ett system med ett till kvantiteten fast angivet lagringsmål under den närmaste femårsperioden, 1958—1962; det skall sedan ankomma på en särskild tillsynsmyndighet att för varje år bestämma hur mycket olja varje lagringsskyldig skall lagra. Kommittén har vid fastställandet av sitt lagringsprogram beaktat dels den mängd oljeprodukter, som beräknas åtgå under viss krigsperiod, dels ock vad som kan behövas vid olika avbrott i oljetillförseln i fred; i sistnämnda hänseende har kommittén främst haft i åtanke isavspärningsfallet. Närmare uppgifter om de oljekvantiteter, som ingår i lagringsmålet, samt om fördelningen på olika oljeslag torde få lämnas vederbörande utskott. Här bör emellertid nämnas,

att kostnaderna för att genomföra detta program — efter prisläget hösten 1956 före Suez-krisen — av kommittén beräknats till 600 milj. kronor.

Det av kommittén angivna lagringsprogrammet har icke föranlett erinran under remissbehandlingen. Även om lagringsmålet — som Sveriges industriförbund framhåller — icke motsvarar vad som ur samhällets synpunkt i och för sig vore önskvärt, torde enligt min mening med hänsyn till våra begränsade resurser det icke vara möjligt att ytterligare utvidga lagringsprogrammet. Jag tillstyrker därför att det av kommittén framlagda programmet lägges till grund för bestämmande av lagerhållningen under åren 1958—1962. En sådan lagerhållning bör enligt min mening — liksom hittills — i princip grundas på en skyldighet att lagra olja. Kommitténs förslag att ange lagringsskyldigheten icke i procent utan i kvantiteter synes innebära vissa fördelar och bör godtagas. Inom ramen för lagringsmålet torde kunna göras vissa jämkningar mellan olika år under utbyggnadsperioden. Givetvis kan lagringsprogrammet icke betraktas fristående från samhällsekonomin i övrigt; om förutsättningarna för dess genomförande under den avsedda tiden skulle avsevärt försämrats, torde frågan om en förlängning av tiden för genomförandet få anmälas för riksdagen. Jag vill emellertid understryka angelägenheten av att programmet genomföres fram till 1963, då vår förbrukning av flytande bränslen väntas vara väsentligt större än för närvarande. Omfattningen av den lagring, som därefter bör komma till stånd, torde få fastställas i god tid före utgången av den nu aktuella femårsperioden.

Kommittén har utgått från att lagringsskyldigheten inte skall avse flygdrivmedel, eftersom lagringen härav i huvudsak ansetts vara en rent militär angelägenhet. I några yttranden förordas, att lagringsskyldigheten skall omfatta även flygdrivmedel för civil luftfart. Jag delar emellertid kommitténs uppfattning i denna fråga. Den lagring av flygdrivmedel, som avses för militära behov, bör sålunda alltjämt ombesörjas av militära myndigheter, varjämte i anslutning till den löpande omsättningen viss lagring förutsättes ske hos oljehandeln.

I detta sammanhang bör erinras om att enligt kommitténs förslag de föreskrivna lagren av eldningsolja skall vara fyllda vid årets ingång, då lagerbehovet är som störst, men att lagren därefter får reduceras med 30 procent för att sedan på nytt vara fyllda vid årsskiftet. I några yttranden framhålles, att denna säsongmässiga flexibilitet i alltför liten utsträckning tar hänsyn till den geografiska belägenheten och andra förhållanden. Kommitténs förslag grundas på en statistisk beräkning av den genomsnittliga normala lagernedgången under vårvintern. Det är enligt min mening — inte minst av rättviseskäl — angeläget att generella regler införes. Lagringsskyldigheten bör således vara lika för alla och exempelvis inte göras mera omfattande i Norrland, där behovet av oljelager i och för sig i flera hänseenden är större än i andra delar av landet. Jag vill vidare erinra om att den av kommittén föreslagna nedgången av lagren förutsättes efter beslut av Kungl. Maj:t kunna anpassas efter omständigheterna; vid en sträng vinter torde sålunda en ytterligare reduktion av lagren komma att medgivas. Jag biträder i princip vad kommittén i denna del anfört.

Som framgår av det förut nämnda innebär nu gällande förordning om oljelagring att lagringsansvaret åvilar oljehandeln och de inhemska raffinaderierna. Även enligt oljelagringskommitténs förslag skall näringslivet — oljehandeln, raffinaderierna samt härjämte vissa större förbrukare — svara för oljelagringen. Gentemot detta har i yttranden från sammanslutningar, representerande näringslivet, hävdats, att ansvaret för lagringen — och därmed även kostnaderna — i princip bör åvila staten. Kommerskollegium har för sin del uttalat, att staten bör ha ansvaret för krigsreserven. Självfallet kan ett sådant system konstrueras, att staten ansvarar för all oljelagring i landet. Det är emellertid nödvändigt att lagren omsättes, och lagerhållningen måste därför anknytas till den kommersiella distributionen. Om staten skall ha ansvaret för den föreslagna omfattande oljelagringen ligger det nära till hands att ifrågasätta om inte staten själv i större utsträckning skall uppträda som importör eller distributör av olja. Anledning att i dagens läge upptaga detta principiella spörsmål till omprövning synes mig dock icke finnas. Jag biträder därför kommitténs förslag att ansvaret för lagringen främst skall åvila näringslivet — ett förslag som i denna del vad beträffar oljehandeln endast innebär fortsatt tillämpning av rådande system och som biträts av representanterna för oljehandeln inom kommittén.

Kommitténs förslag innebär en utvidgning av kretsen av lagringsskyldiga till att omfatta även dem, som importerar olja för egen förbrukning, samt s. k. storkonsumenter, d. v. s. sådana som i genomsnitt förbrukar mer än 5 000 m³ eldningsolja per år. Också återförsäljare av olja, som sålt mer än 20 000 m³ om året, föreslås bli lagringsskyldiga. Kommittén har emellertid förordnat, att man i första hand söker få till stånd frivilliga överenskommelser med storkonsumenterna om oljelagringen. Under remissbehandlingen har överbefälhavaren och bränslenämnden betonat vikten av att oljelagren sprides och på denna grund tillstyrkt, att även storkonsumenterna blir lagringsskyldiga. I yttranden från företrädare för näringslivet har däremot framhållits, att näringslivets medverkan för ökad lagring bör ske inte genom tvång utan genom frivilliga avtal mellan företagen och vederbörande tillsynsmyndighet. I detta sammanhang har understrukits betydelsen av att sådana hinder som byggnads- och kreditrestriktioner, investeringsavgifter, skärpta lagervärderings- och avskrivningsregler samt den nuvarande höga beskattningen undanröjes.

Kommittén har beräknat antalet storkonsumenter i landet till omkring 125, tillhörande ca 80 olika företag. Vid bedömning av frågan huruvida storkonsumenterna bör vara lagringspliktiga förtjänar det att beaktas, att dessa förhållandevis fåtaliga anläggningar likväl svarar för icke mindre än omkring 80 procent av industriens och kraftverkens totala konsumtion av tyngre eldningsoljor. En utvidgning av lagringsplikten till storkonsumenter innefattar visserligen en betydande avvikelse från nu gällande system. Det är emellertid enligt min mening av beredskapsskäl ytterst angeläget att oljelagren blir spridda i landet; med hänsyn främst härtill anser jag mig icke kunna undvika att förorda, att även storkonsumenterna blir skyldiga lagra

olja. Jag vill i anslutning härtill erinra om att industriens konsumtion av eldningsolja under de senaste tio åren kraftigt ökat och att en fortsatt ökning av förbrukningen är att förutse. Det är därför — inte minst för utvecklingen på längre sikt — av betydelse att nu slå fast principen om förbättring av vår bränsleberedskap genom lagring även hos större konsumenter.

Den föreslagna gränsen för att lagringsskyldighet skall föreligga — en årsförbrukning av minst 5 000 m³ — synes väl avvägd. Det bör här framhållas att åtskilliga industrier redan nu av kommersiella skäl har vissa oljelager. En ökad lagerhållning torde i många fall visa sig vara förmånlig ur företagets egen synpunkt. Genom att företaget självt blir lagringsskyldigt och icke oljehandeln, synes företaget — som kommittén framhållit — kunna förvärva oljan till billigare pris, varigenom lagerhållningen i vart fall på något längre sikt knappast torde innebära någon större ekonomisk belastning jämfört med vad som skulle ha blivit följden om motsvarande lagerhållning skulle ha ombesörjts av oljehandeln. Jag vill här — i anslutning till industriförbundets yttrande — erinra om att Kungl. Maj:ts föreslagit årets riksdag, att investeringsavgift för år 1957 ej skall uttagas för oljelagringsanläggningar med en volym av minst 1 000 m³. I det följande kommer jag vidare att förorda visst finansiellt stöd. Jag förutsätter också, att erforderlig byggnadskvot kommer att ställas till förfogande. Med anledning av vad här om anförts i några yttranden bör framhållas, att storkonsumenternas lager givetvis i främsta rummet avses skola tillgodose det lagrande företagets eget behov.

Såväl av kommittén som i vissa yttranden har förordats, att man i första hand bör söka få till stånd frivilliga avtal med storkonsumenterna. Härigenom kan man givetvis i varje särskilt fall pröva omständigheterna; å andra sidan kan ett system med frivilliga avtal medföra svårigheter för en rättvis bedömning och innebära ett betydande administrativt arbete. För egen del anser jag därför såväl ur rättvisesynpunkt som av praktiska skäl att alla storkonsumenterna bör åläggas i princip lika lagringsplikt under samma betingelser som oljehandeln. Om i vissa fall en avvikelse från lagringsskyldigheten framstår som önskvärd, exempelvis på grund av att företagets huvudsakliga oljekonsumtion är förlagd till annan tid på året än vintermånaderna — i dessa fall är lagren som regel fyllda vid annan tidpunkt än årets ingång — torde tillsynsmyndigheten efter därom gjord framställning böra äga möjlighet att bestämma, att lagren skall vara fyllda vid annan tidpunkt än årsskiftet. Jag är icke beredd förorda, att sådana bostadsföretag, som till äventyrs faller inom storkonsumentgruppen, generellt befrias från lagringsskyldighet; med anledning av vad Sveriges allmännyttiga bostadsföretag i denna del anförts förutsätter jag emellertid att tillsynsmyndigheten beaktar de särskilda omständigheterna i fråga om bostadsföretagen och — om så påkallas — meddelar dispens.

Direktimportörer av olja bör givetvis ha samma lagringsskyldighet som den egentliga oljehandeln. Jag har icke heller funnit anledning till erinran i fråga om vad kommittén anförts om lagringsplikt för återförsäljare.

Såsom kommittén framhållit, bör förordningen om skyldighet att lagra olja icke göras tillämplig å statliga myndigheter. Jag förutsätter emellertid, att sådana myndigheter, som importerar eller förbrukar olja, i administrativ väg älägges ordna lagerhållning i ungefär samma omfattning som föreslås skola gälla för de lagringspliktiga. Härtill kommer den av militära skäl betingade kompletteringen av lagerhållningen, som måste ombesörjas av de militära myndigheterna.

För att få till stånd lagring i skyddade utrymmen — bergrum o. dyl. — har hittills tillämpats ett system med statsbidrag till sådana anläggningar. Kommittén förordar, att detta system avvecklas och att i stället en obligatorisk skyldighet att förvara viss del av lagren i skyddade utrymmen införes. Denna skyldighet skulle i praktiken endast åvila oljehandeln och icke storkonsumenterna. Närmare uppgifter rörande omfattningen av denna lagrings-skyldighet torde få tillställas vederbörande utskott. I några yttranden förordas ett bibehållande av nuvarande statsbidragssystem, bl. a. därför att det då anses vara lättare att få till stånd skyddad lagring på sådana platser, som ur beredskapssynpunkt framstår som lämpliga. I anledning härav vill jag framhålla, att det under den förutsedda stegringen av oljekonsumtionen i vårt land såväl av militära skäl som med hänsyn till brandrisken framstår som önskvärt, att en växande del av lagren förlägges på spridda platser samt i skyddade utrymmen. För att i fortsättningen verkligen få till stånd en skyddad lagring av tillräcklig omfattning bör enligt min mening — som kommittén föreslagit — en obligatorisk skyldighet att lagra vissa oljeprodukter i skyddade anläggningar nu införas. Det av kommittén i denna del angivna lagringsmålet samt vad kommittén anfört om fyllnadsgraden föranleder ej erinran från min sida. I anslutning härtill vill jag understryka, att jag anser det vara en riktig princip att lagringen — såväl vad beträffar ovanjordscisterner som skyddade anläggningar — i möjlig mån anknytes till den kommersiella distributionen; härigenom kan lagringen väntas komma till stånd på det ur samhällsekonomisk synpunkt mest fördelaktiga sättet. Emellertid bör givetvis även beredskapsintressena tillmätas betydelse; vid ett val mellan olika ur kommersiell synpunkt lämpliga platser är det sålunda angeläget, att beredskapsskålen beaktas. Jag förutsätter, att ett nära samarbete i dessa frågor kommer till stånd mellan tillsynsmyndigheten och de lagrings-skyldiga; härigenom torde det bli möjligt att tillgodose olika synpunkter. Vidare bör — såsom jag tidigare antytt — en kompletterande lagring komma till stånd genom myndigheternas försorg.

Jag biträder i allt väsentligt kommitténs förslag om oljeavgift, d. v. s. sådan avgift som i princip skall erläggas av den, vilken icke fullgör sin lagringsskyldighet och därigenom åtnjuter viss ekonomisk vinning.

Tillsynsmyndighet torde även i fortsättningen tills vidare vara riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap. Även om — som statskontoret framhåller — riksnämnden enligt sin instruktion har möjlighet att utse tekniska rådgivare och sakkunniga, förefaller det lämpligt att såsom kommittén före-

slagit ett särskilt oljelagringsråd inrättas för överläggningar mellan tillsynsmyndigheten och närmast berörda grupper. I det följande kommer jag att föreslå, att detta råd får vissa uppgifter i samband med finansieringen av oljelagringen. Med hänsyn härtill synes det lämpligt att rådet får en av Kungl. Maj:t utsedd opartisk ordförande. Även övriga ledamöter i rådet, företrädande oljehandeln, de inhemska raffinaderierna och lagringspliktiga storkonsumenter, bör förordnas av Kungl. Maj:t. Närmare bestämmelser om rådets verksamhet torde få meddelas av Kungl. Maj:t.

Jag övergår härnäst till kostnaderna för att genomföra programmet. Kommittén har, såsom tidigare nämnts, beräknat kostnaderna för lagringsprogrammet under perioden 1958—1962 till 600 milj. kronor, varvid utgångspunkten varit prisläget hösten 1956 före Suez-krisen. Under remissbehandlingen har gjorts gällande, att detta belopp är för lågt beräknat och att merkostnader uppstår för lagerutbyggnad för rent kommersiella behov, för investeringar i hamnar o. s. v. Det är givetvis svårt att förutse prisutvecklingen och närmare beräkna kostnaderna. Det bör emellertid framhållas, att åtskilliga investeringar för utbyggnad av oljedistributionen under de närmaste åren föranledes av den starkt ökande konsumtionen och icke direkt sammanhänger med den nu föreslagna lagringen. De av kommittén beräknade byggnadskostnaderna synes vidare inkludera även vissa kostnader för rörledningar och andra gemensamma anordningar. Den av kommittén angivna totalkostnaden för programmet torde därför kunna godtagas.

Kommittén har beräknat, att av de sammanlagda kostnaderna 500 milj. kronor — eller 100 milj. kronor om året — kommer att falla på oljehandeln och resterande 100 milj. kronor på storkonsumenterna. Beträffande finansieringen av oljehandelns del av programmet har kommittén förutsatt att branschen själv svarar för 40 milj. kronor om året. Ett sådant bidrag synes mig rimligt särskilt med hänsyn till att huvuddelen av beloppet eller ca 25 milj. kronor representerar ett mer eller mindre automatiskt kapitaltillskott, vilket branschen skulle fått vidkännas redan vid en fortsatt tillämpning av de nuvarande lagringsbestämmelserna. Det resterande kapitalbehovet om 60 milj. kronor skulle enligt förslaget täckas till 40 milj. kronor genom höjning av oljepriserna och till 20 milj. kronor genom ett för branschen gemensamt förlagslån. Mot en finansiering via priserna torde i nuvarande läge några vägande invändningar icke kunna göras. I likhet med flera remissmyndigheter ställer jag mig emellertid tveksam till möjligheterna att anlita lånevägen. Kreditmarknaden är redan nu hårt ansträngd, och utrymmet kan även under de närmaste åren förväntas bli utomordentligt knappt. Svårigheter torde därjämte föreligga att ställa erforderlig säkerhet för en upplåning av den angivna omfattningen, då förlagsinteckning för närvarande endast i begränsad utsträckning kan meddelas i oljebranschens egendom. Under sådana förhållanden torde även de kapitalkostnader, som avsetts täcka lånevägen, böra uttagas via priserna.

Enligt kommitténs förslag skulle de medel, som inflyter genom pristilläggen, kunna fonderas av en särskild stiftelse, vilken sedan skulle utbetala beloppen till de lagringsskyldiga. För egen del anser jag det vara lämpligt

gare, att pristilläggen tillføres statsverket genom beskattning. Förslag i skattefrågan torde i annat sammanhang komma att föreläggas årets riksdag. För utbyggnad av lagringsanläggningar torde årligen böra anvisas 60 milj. kronor — motsvarande vad som enligt kommittén skulle täckas via priserna och genom förlagslån — å ett särskilt anslag under fonden för låneunderstöd. Från anslaget bör till lagerhållarna utgå ränte- och amorteringsfria lån, vilka successivt avskrivs under en tid av tjugu år. Det synes nödvändigt att använda låneformen för att kunna kräva återbetalning om lagringsskyldigheten icke fullgöres, om lagerhållaren säljer anläggningen etc. Det torde få ankomma på tillsynsmyndigheten att efter hörande av oljelagringsrådet besluta om utbetalning av lån. Sådana synes kunna beviljas efter generella grunder. För skyddade anläggningar erfordras därvid självfallet högre belopp än för ovanjordscisterner. De närmare grunderna för långivningen torde få bestämmas av Kungl. Maj:t efter förslag från tillsynsmyndigheten och efter hörande av berörda grupper inom näringslivet.

Enligt kommitténs förslag skulle för underlättande av storkonsumenternas lagring — vilken som förut nämnts kostnadsberäknats till ca 100 milj. kronor under femårsperioden — inrättas en statlig lånefond på 20 milj. kronor. Behov av en sådan synes dock icke föreligga, om storkonsumenterna skattevägen erhåller motsvarande finansieringsstöd som oljehandeln. Jag har nyss förordat, att för oljehandelns del anslås 60 procent av de sammanlagda årliga kostnaderna eller 60 milj. kronor. På samma sätt bör storkonsumenterna tillföras 60 procent av sina årliga kapitalkostnader — 20 milj. kronor — d. v. s. 12 milj. kronor. Anslaget bör således uppföras med sammanlagt (60 + 12 =) 72 milj. kronor om året. Vad beträffar långivningen till storkonsumenterna, synes denna i likhet med vad som föreslagits för oljehandeln böra handhas av tillsynsmyndigheten.

De oljeavgifter, som kan komma att erläggas av företag inom oljehandeln och inom oljekonsumentgruppen, torde böra tillföras inkomsttiteln Övriga diverse inkomster. Härvid förutsättes, att nämnda kapitalbudgetanslag — utöver vad enligt ovan avses anvisat — tillføres medel motsvarande vad som sålunda inflyter i oljeavgifter.

Vad här anförts om skattefinansiering har närmast avsett att ange den anslagsram, som bör uppställas, och de allmänna riktlinjer, som bör vara vägledande för bidragsgivningen. Sedan riksdagens beslut i skattefrågan föreligger synes hemställan om erforderligt anslag för finansiering av oljelagringsprogrammet få göras hos riksdagen. Eftersom lagringsprogrammet avses skola träda i kraft först med ingången av år 1958, torde erforderliga medel få äskas å tilläggsstat för nästa budgetår.

Jag vill slutligen understryka angelägenheten av att åtgärder vidtages för att underlätta genomförandet av det framlagda programmet. I detta sammanhang kan nämnas, att en översyn av förlagsinteckningsväsendet har påbörjats inom justitiedepartementet. Från näringslivets sida har särskilt betonats nödvändigheten av att sådana hinder för lagerutbyggnaden som investeringsavgiften och de restriktiva avskrivnings- och lagervärderingsreg-

lerna undanröjes. Som förut nämnts har Kungl. Maj:t föreslagit årets riksdag, att investeringsavgift för år 1957 ej skall uttagas för oljelagringsanläggningar om minst 1 000 m³. Vad angår avskrivningsreglerna synes en uppmjukning böra övervägas med hänsyn till den skyddade lagringen. Större likställighet torde sålunda i avskrivningshänseende böra eftersträvas mellan å ena sidan skyddade utrymmen och å andra sidan ovanjordsanläggningar. Denna fråga torde få upptagas till prövning i annat sammanhang.

De föreslagna riktlinjerna för lagringsskyldigheten — innefattande lagringsprogrammet och finansieringsformen — torde böra underställas riksdagen.»

I anslutning till det framlagda förslaget till förordning om oljelagring m. m. anför departementschefen bl. a. följande.

2 §.

»Jag vill ej motsätta mig att de inhemska raffinaderiernas lagringsplikt huvudsakligen fullgöres genom lagring av råolja. Det är emellertid icke nödvändigt att belasta författningstexten med en regel härom; med stöd av 10 §, till vars regler jag återkommer, kan tillsynsmyndigheten lämna raffinaderierna medgivande att lagra råolja i stället för annan olja.

Lagringsplikt synes icke böra föreligga i fråga om olja, som utvinnes ur de inhemska skiffertillgångarna; här finns ju själva råvaran lagrad inom landet. Detta bör gälla icke blott för tillverkaren utan även för återförsäljare och förbrukare av dylik olja, eftersom priset för denna icke kan göras beroende av om avnämaren är lagringspliktig eller ej. I förordningen bör alltså föreskrivas, att vad däri stadgas om lagringsskyldighet icke skall äga tillämpning å olja, som utvunnits ur inhemsk skiffer.»

5 §.

»Denna paragraf innehåller reglerna om vilka säljare av olja som är lagringsskyldiga. Detta skall som nämnts avgöras på grundval av förhållandena under året före det då lagringsskyldigheten bestämmes, basåret. Lagringskyldig är i första hand den som under basåret sålt olja, som han importerat eller utvunnit vid oljeraffinaderi inom landet, samt vidare säljare, som köpt oljan från importör eller inhemskt oljeraffinaderi. I sistnämnda fall inträder dock lagringsskyldighet blott om säljaren är ett större oljehandelsföretag, varmed avses att företaget under basåret sålt sammanlagt minst 20 000 m³ olja. Exportförsäljning torde som för närvarande böra undantagas; endast försäljning till avnämare inom riket bör medföra lagringsskyldighet.»

6 §.

»Kretsen av lagringsskyldiga konsumenter anges i denna paragraf. Att lagringsplikt skall gälla för den som förbrukar olja, som han själv importerat, utsäges i första stycket. Förordningen torde, liksom den nu gällande, icke

böra tillämpas å försäljning av bunkerolja för förbrukning vid fartygs drift i utrikes trafik. Denna regel — som i förslaget återfinnes i 7 § — har ansetts böra medföra, att användning av olja vid eget fartygs drift i utrikes fart — vilken ju kan beröra svenska hamnar — icke skall medföra lagringsplikt. Av praktiska skäl föreslås vidare, att lagringsskyldighet icke skall uppkomma vid förbrukning av olja, som från utrikes ort medföres å annat transportmedel, t. ex. bil, för dess drift.

Reglerna om uppkomsten av lagringsskyldighet för storkonsumenterna återfinns i andra stycket. Storkonsumēt är som tidigare nämnts den som förbrukar minst 5 000 m³ eldningsolja om året. För att tillfälliga variationer i konsumtionen icke skall inverka i alltför hög grad bör lagringsplikt uppkomma först då konsumtionen under tre kalenderår i följd uppgått till i genomsnitt 5 000 m³. Beräkningen av genomsnittsförbrukningen bör anknytas till anläggningen och icke till förbrukaren; överlåtelse av anläggningen under treårsperioden kommer då icke att inverka på uppkomsten av lagringsskyldigheten. Har förbrukningen omfattat eldningsoljor tillhörande olika grupper, skall dessa sammanräknas. Regeln torde böra utformas så att lagringsskyldighet skall föreligga, därest vid anläggningen under basåret och de två kalenderåren närmast dessförinnan förbrukats sammanlagt minst 15 000 m³ eldningsolja. Förbrukas minst 7 500 m³ per år inträder alltså lagringsskyldighet redan efter två år. I extrema fall kan lagringsskyldighet föreligga redan efter det första året. Nedgår sedermera förbrukningen så att den utgör mindre än 15 000 m³ för en treårsperiod, uppkommer enligt den sålunda föreslagna regeln icke lagringsskyldighet förrän förbrukningen återigen stigit till sagda storlek. Den redan inträdda lagringsskyldigheten måste dock självfallet fullgöras i vanlig ordning. Vid bedömandet av förbrukningens storlek skall hänsyn tagas till oljeåtgången vid varje särskild anläggning. Härmed bör, i vad gäller industriföretag, förstas varje driftenhet (fabriksanläggning), sedd som en helhet, alltså även om det inom anläggningen skulle finnas flera särskilda panncentraler. Har däremot ett företag fabriker i olika orter, skall hänsyn icke tagas till företagets sammanlagda oljeförbrukning utan endast till åtgången vid varje driftenhet för sig i nyss angiven mening. Vad åter angår anordningar för bostadsuppvärmning ger de yttre förhållandena anledning till en annan bedömning. Med anläggning bör här förstas varje särskild panncentral. För den, som äger ett flertal bostadsfastigheter inom samma ort med skilda uppvärmningsanordningar, skall alltså icke uträknas den sammanlagda oljeförbrukningen, utan hänsyn endast tagas till oljeåtgången vid varje panncentral för sig. I överensstämmelse med det anförda kommer den, som levererar olja till förbrukare, som här sägs, icke att undgå lagringsskyldighet annat än då oljan levereras för användning vid anläggning, där förbrukningen grundar lagringsskyldighet för köparen.»

7 §.

»Lagringsmängden för varje lagringsskyldig torde böra bestämmas genom att de totala myckenheterna inom varje grupp fördelas på de lagrings-

skyldiga efter deras försäljning eller förbrukning, deras basmängd. För att variationer i den enskildes försäljning eller förbrukning de olika åren emellan icke skall få för stor inverkan på lagerhållningen bör basmängden i princip utgöras av den genomsnittliga försäljningen eller förbrukningen under den treårsperiod, som slutar med basåret. Har vederbörande sålt eller förbrukat olja blott under de två senaste åren är basmängden den genomsnittliga årsomsättningen för dessa båda år och har försäljning eller förbrukning ägt rum endast under basåret blir den under detta år försålda eller förbrukade oljemängden basmängd. För undvikande av missförstånd vill jag erinra om att frågan huruvida lagringsskyldighet över huvud föreligger är beroende av förhållandena under basåret. Den som då icke sålt eller förbrukat olja är ej lagringsskyldig; någon lagringsmängd skall följaktligen icke bestämmas för honom.

Såsom jag förut nämnt skall lagringsmängden kunna variera under året. Föreskrift härom torde Kungl. Maj:t meddela i sitt beslut om de totala lagringsmängderna; stadgande i ämnet erfordras således ej i förordningen.

En eventuell förekommande mindre felaktighet i uppgiftsmaterialet — betingad t. ex. av att någon lagringsskyldig lämnat oriktig uppgift om sin försäljning eller förbrukning av olja — synes icke böra föranleda till att lagringsmängden för den skall behöva omräknas för varje enskild lagringsskyldig. Dessutom bör självfallet lagringsmängderna kunna avrundas. Enligt förslaget skall därför den av Kungl. Maj:t bestämda totala lagringsmängden fördelas så att det för alla lagringsskyldiga inom varje grupp *i gör-lig mån* blir samma förhållande mellan vederbörandes basmängd och hans lagringsmängd.

Om, såsom jag förordat, storkonsumenterna direkt i lagen ålägges skyldighet att lagra, torde avtal om lagringsskyldighet få mindre betydelse än enligt kommitténs förslag. Men det kan tänkas, att ett företag, som icke är lagringsskyldigt, exempelvis ett större bussföretag, finner det fördelaktigt att självt svara för lagerhållningen för att därigenom komma i åtnjutande av det lägre pris, som förutsattes utgå, när olja säljes till den som själv har att stå för lagringen. Även sådant större oljehandelsföretag och sådana storkonsumenter, som ligger på gränsen för lagringsskyldigheten och kanske det ena året går över, det andra under gränsen och som sålunda ibland kan köpa olja till det lägre priset men vissa år måste betala det högre, kan ha intresse av att åtaga sig lagringsskyldighet även för år, då gränsen icke uppnås. Därigenom kan nämnda ojämnhet i priset elimineras. Tillsynsmyndigheten bör därför äga sluta avtal, varigenom någon frivilligt åtar sig att lagra olja utöver vad som stadgas i förordningen. Den olja, som lagras enligt avtal, bör ingå i de av Kungl. Maj:t fastställda myckenheterna. Den måste alltså avdragas, innan tillsynsmyndigheten fördelar lagringsskyldigheten mellan dem som är lagringsskyldiga enligt förordningen.

Några närmare bestämmelser om innehållet i dylika avtal om lagringsskyldighet torde ej erfordras. Förordningen äger visserligen icke tillämpning på dem men det synes självklart att lagringsskyldigheten enligt avta-

len i regel bör vara av samma omfattning som den i förordningen stadgade skyldigheten och att avtalen även i övrigt i så stor utsträckning som möjligt bör ansluta sig till förordningens regler.

All försäljning eller förbrukning av olja bör icke ingå i basmängden. Sålunda bör endast försäljning eller förbrukning, som grundar lagringsskyldighet, d. v. s. som ägt rum under omständigheter som avses i 5 eller 6 §, tas med. Men dessutom bör en säljare ha rätt att räkna bort vad han har sålt till någon som själv är lagringsskyldig. Lagringen för denna oljekvantitet bör ankomma på köparen, vilket som jag förut anfört kan antagas komma att påverka försäljningspriset för kvantiteten. Avdrag bör alltså få ske för försäljning till en statsmyndighet, som vid tiden för försäljningen har att hålla lager av olja enligt Kungl. Maj:ts beslut. Ej heller olja, som sålts till den som genom avtal åtagit sig att lagra olja, bör medräknas. Detsamma gäller försäljning från importföretag och oljeraffinaderi till sådant större oljehandelsföretag, som under det föregående året haft en sammanlagd försäljning av minst 20 000 m³ och alltså är lagringsskyldigt. Vidare bör avdrag göras för försäljning till storkonsument, som under den senaste treårsperioden förbrukat sammanlagt minst 15 000 m³ eldningsolja, dock endast vid försäljning av eldningsolja. Såsom förut nämnts bör förordningen ej äga tillämpning på bunkerolja som skall användas för fartygs drift i utrikes fart. Även försäljning av sådan olja bör alltså räknas bort.

Basmängden bör helt naturligt fastställas för varje grupp av olja för sig med beaktande blott av olja som hör till den gruppen. Detta innebär att förbrukning eller försäljning av olja, tillhörande viss grupp, kommer att få betydelse blott för skyldigheten att lagra olja av samma grupp. Detta torde framgå av den föreslagna texten.

Det bör åligga tillsynsmyndigheten att tillhandahålla oljehandeln förteckning över de lagringspliktiga, såväl handelsföretag vilka avses i 5 § andra stycket som storkonsumenter och andra, till vilka leverans av olja kan ske utan att lagringsplikt inträder för säljaren. Eftersom detta kan påverka försäljningspriset, är det av stor vikt att tillsynsmyndigheten så snart som möjligt uppför ett nytillkommen större oljehandelsföretag, en nytillkommen storkonsument och den som slutit avtal om frivillig lagring på förteckningen. Även statsmyndighet, som enligt Kungl. Maj:ts beslut har att lagra olja, skall naturligen uppföras på förteckningen.

Observeras bör att avdrag för försäljning till en nytillkommen lagringspliktig icke kan ske för försäljningen under hans första basår. Det blir möjligt först under det andra året. Detta beror på att man icke förrän då kan fastställa att han är lagringsskyldig och föra upp honom på förteckningen. Någon olämplig verkan härav torde dock icke behöva befaras; han skall ju icke fullgöra någon lagringsskyldighet förrän påföljande år.»

8 §.

»Det ligger i sakens natur, att de lager av olja, som skall hållas enligt förordningen, måste förvaras inom riket. Förslaget beskär icke den enskilde

lagerhållarens möjlighet att själv bestämma var inom riket lagret skall förläggas. I princip bör hinder icke möta ens mot att lagret redovisas i olja, som är under transport till lands inom riket eller å fartyg inom svenskt territorialvatten. Med hänsyn till de möjligheter till missbruk, som en obegränsad frihet i sådant hänseende skulle medföra, bör dock som kommittén föreslagit tillsynsmyndigheten äga utfärda föreskrifter om hur stor del av lagret, som må redovisas i form av olja under transport, ävensom de ytterligare bestämmelser, som må anses nödvändiga ur kontrollsynpunkt. Regeln har uttryckts så, att oljan skall förvaras inom riket på sätt som tillsynsmyndigheten finner ur kontrollsynpunkt godtagbart.

Den sålunda föreslagna regeln hindrar självfallet icke att en lagringskyldig uppdrar åt någon annan att för hans räkning fullgöra lagringsskyldigheten. Det är sålunda fullt möjligt att den, som säljer olja till en lagringsskyldig, i köpeavtalet åtar sig att fullgöra köparens lagringsskyldighet. Lagringen sker emellertid på den lagringsskyldiges ansvar och det är alltså mot denne tillsynsmyndighetens åtgärder skall riktas.

Liksom enligt gällande förordning bör i lagret icke få inräknas olja, som är upplagd å provianteringsfrilager eller är föremål för transitering.

Andra stycket innehåller reglerna om skyddad lagring. Det synes lämpligt att Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att i enlighet med grunder som riksdagen godkänt förordna hur stor del av lagret som skall hållas i skyddat förvaringsutrymme. Närmare föreskrifter om sådant förvaringsutrymme kan utfärdas med stöd av 23 §.

Det torde utan särskild föreskrift vara uppenbart, att förordningen icke inverkar på de särskilda regler, som gäller för skydd mot eldfara vid lagring av olja.»

9 §.

»Ehuru lagringsprogrammet genom en successiv uppbyggnad av lagringsmålen söker förebygga att lagringen blir alltför betungande, kan man dock icke bortse från att fall kan inträffa, där lagringsskyldigheten icke kan fullgöras. Möjlighet måste därför finnas att ge dispens därifrån. Likaså måste dispens kunna medgivas från skyldigheten att förvara lagret till viss del i bergrum eller på annat därmed jämförligt sätt. Såsom framhållits i annat sammanhang, bör den som erhåller dispens i regel vara skyldig att utgiva oljeavgift. Därom stadgas i den föreslagna förordningen om oljeavgift m. m. En erinran om denna skyldighet har ansetts böra göras i förevarande paragraf.»

10 §.

»Denna paragraf öppnar möjlighet att, där olägenhet icke kan befaras uppkomma, medge att lagringsskyldig fullgör sin skyldighet genom att lagra olja tillhörande annan grupp än förordningen föreskriver eller sådan mineralolja, som icke omfattas av förordningens regler. Med stöd härav kan alltså ett oljeraffinaderi få tillstånd att lagra råolja i stället för en del av de färdigprodukter, som företaget eljest skall lagra. Önskar lagringsskyl-

dig hålla i lager olja av högre kvalitet än den han är skyldig att lagra, synes tillstånd härtill i allmänhet icke böra förvägras honom. Går åter önskemålen i motsatt riktning, torde avgörandet få bero av omständigheterna i varje särskilt fall. Stor vikt måste vid prövningen tillmätas de allmänt försörjningspolitiska synpunkterna. Är det fråga om ett inhemskt oljeraffinaderi torde i regel tillräckliga skäl för meddelande av tillstånd föreligga; raffinaderiet förfogar ju över medel att utvinna färdigprodukter ur råoljan.

Paragrafen stadgar även rätt för tillsynsmyndigheten att medge lagrings-skyldig att i stället för eldningsolja lagra annat bränsle. Tillsynsmyndigheten bör äga förknippa medgivandet med bestämmelser — utom om hur stor del av lagret, som får ersättas med annat bränsle, samt vilken mängd och vad slags bränsle, som skall lagras — för att säkerställa att lagret i fråga icke tages i anspråk för annat ändamål. Medgivande torde i regel böra lämnas endast förbrukare men icke oljehandelsföretag.»

Utskottet

I propositionen framlägges ett program för ökad lagring av mineraloljor under femårsperioden 1958—1962. De i programmet uppställda lagringsmålen har bestämts under beaktande av behoven dels under viss krigsperiod, dels vid eventuella avbrott i oljetillförseln i fred. De bestämmelser, som erfordras för att få till stånd den förutsedda lagerutbyggnaden, upptages i ett i propositionen framlagt förslag till förordning om oljelagring m. m. Enligt denna skall lagringsskyldighet åvila förutom oljehandeln och oljeraffinaderierna, vilka redan enligt nu gällande bestämmelser är lagringspliktiga, även dem som importerar olja för egen förbrukning samt vissa större, huvudsakligen industriella förbrukare. Förordningen ger möjlighet föreskriva att viss del av lagren skall förvaras i skyddade utrymmen. Enligt förslag till förordning om oljeavgift m. m. skall sådan avgift erläggas av den, som icke fullgör sin lagringsskyldighet. Lagringsprogrammet beräknas för hela femårsperioden draga en kostnad av 600 milj. kronor fördelade med 500 milj. kronor på oljehandeln och 100 milj. kronor på de s. k. storkonsumenterna. Finansieringen av projektet föreslås ordnad på så sätt, att de lagringspliktiga själva svarar för 40 procent av kostnaderna, medan återstoden tas ut via en höjning av oljepriserna. Därvid tänkes pristilläggen tillföras statsverket genom beskattning samt medel för utbyggnad av lagringsanläggningar — tillhoppa 72 milj. kronor om året — anvisas å ett särskilt anslag under fonden för låneunderstöd. Från fonden skall sedan till lagerhållarna utgå ränte- och amorteringsfria lån, vilka successivt avskrivs under en tid av tjugo år. Angående den närmare innebörden av de föreslagna riklinjerna får utskottet hänvisa till departementschefens framställning återgiven ovan å s. 23—30.

I motionerna I: 527 och II: 672 samt I: 529 och II: 671 föreslås att lagringsskyldigheten för storkonsumenterna icke skall grundas direkt på stad-

gande i den tilltänkta förordningen om oljelagring m. m. utan att författningen i stället bör ges sådan utformning, att möjligheter i första hand öppnas för frivilliga överenskommelser mellan konsumenterna och företrädare för statsmakterna. I det sistnämnda motionsparet yrkes därjämte, att i nämnda förordning införes ett uttryckligt stadgande om rätt för oljeraffinaderi att till övervägande del fullgöra sin lagringsskyldighet genom lagring av råolja. Med avseende å finansieringen av lagringsprogrammet förordas i motionerna I: 527 och II: 672 att storkonsumenternas andel i kostnaderna fastslås till 30 procent — i stället för som enligt propositionen 40 procent — ävensom att i fråga om lagring i skyddade utrymmen nuvarande statsbidragssystem (jfr redogörelse å s. 12 ovan) bibehålles, varvid anslagsbehovet härför omprövas vid nästa års riksdag med hänsyn till finansieringen i övrigt. Vidare föreslås i motionerna I: 528 och II: 670 att den del av kostnaderna för utbyggnadsprogrammet, som enligt propositionen skulle falla å statsverket och bestridas genom beskattning av flytande bränslen, i princip skall — i likhet med vad oljekommittén föreslagit — i stället bestridas med särskilda pristillägg eller i produktpriserna ingående beredskapsavgifter för lagringsändamål. I anslutning härtill föreslås att Kungl. Maj:t bemyndigas att under tiden 1 juli 1957—30 juni 1958 uttaga vissa beredskapsavgifter å flytande bränslen samt att i enlighet med vad i motionerna angivits förordna om en särskild stiftelse för disposition av de genom pristilläggen inflytande medlen för avsett ändamål ävensom att fastställa stadgar för stiftelsen.

Vad angår utformningen av lagringsprogrammet finner utskottet, som med avseende å i programmet ingående oljekvantiteter m. m. fått del av vissa uppgifter utöver vad i propositionen anförts, ingen anledning till erinran mot de av departementschefen förordade riktlinjerna. Detta innebär bl. a. att utskottet icke kan ansluta sig till de motionsvis framförda yrkandena om att för storkonsumenternas del lagringsskyldigheten i första hand bör grundas på frivilliga överenskommelser. Såsom departementschefen framhållit skulle ett system med frivilliga avtal medföra svårigheter för en rättvis bedömning och innebära ett betydande administrativt arbete. Det är därför befogat såväl ur rättvisesynpunkt som av praktiska skäl att alla storkonsumenter åläggas i princip lika lagringsskyldighet under samma betingelser som oljehandeln.

Det motionsvis framförda förslaget att i förordningen om oljelagring m. m. skall införas uttrycklig bestämmelse om rätt för raffinaderierna att till övervägande del fullgöra lagringsskyldigheten i råolja kan utskottet icke heller biträda. Utskottet vill i sammanhanget hänvisa till och även understryka departementschefens uttalande, att han ej vill motsätta sig att de inhemska raffinaderiernas lagringsskyldighet huvudsakligen fullgöres genom lagring av råolja. Det synes emellertid inte nödvändigt eller lämpligt att belasta författningstexten med regler i berörda avseende. Med stöd av de i 10 § lämnade reglerna kan tillsynsmyndigheten lämna raffinaderierna medgivande att lagra råolja i stället för annan olja.

Enligt de föreslagna riktlinjerna skall lagringsskyldigheten icke omfatta flygdrivmedel. För den civila luftfartens del förutsättes därvid viss lagring ske hos oljehandeln i anslutning till den löpande omsättningen. Utskottet finner angeläget framhålla vikten av att Kungl. Maj:t noga följer utvecklingen på detta område och att behörig hänsyn tages särskilt till de ökade krav, som kan komma att ställas till följd av den kraftiga utvidgning av den civila inrikes luftfarten, som ter sig sannolik under den närmaste framtiden.

Utskottet övergår här efter till frågan om lagringsprogrammets finansiering. Därvid vill utskottet inledningsvis betona, att den stegring av investeringsbehoven, som blir en följd av programmets genomförande, kommer att innebära kraftigt ökade anspråk på landets reala resurser och i nuvarande läge av full sysselsättning skapa avvägningsproblem. Med hänsyn till angelägenheten av att tillgodose de behov som här föreligger bör emellertid enligt utskottets mening det framlagda lagringsprogrammet ges hög prioritet. Med utgångspunkt härifrån ansluter sig utskottet till de i propositionen skisserade riktlinjerna för lagringsprogrammets finansiering. Därvid förutsätter utskottet, att därest de kostnadskalkyler, vilka bildar underlag för i propositionen redovisade beräkningar av de belopp, som skall anvisas av skattemedel för utbyggnad av lagringsanläggningar, till följd av prisstegringar eller andra oförutsedda omständigheter skulle visa sig i väsentlig mån understiga de verkliga uppkommande kostnaderna, en anslagsmässig ökning av lånebeloppen sker, så att den avsedda proportionella fördelningen av lagringskostnaderna mellan staten och de lagringsskyldiga bibehålles.

Då utskottet sålunda ansluter sig till propositionens förslag jämväl med avseende å finansieringen, innebär detta att utskottet avstyrker de i motionerna I: 527 och II: 672 framställda yrkandena om en begränsning av storkonsumenternas andel av de årliga kostnaderna till högst 30 procent samt bibehållande av nuvarande statsbidragssystem beträffande skyddade anläggningar. Vidare innebär utskottets ställningstagande att utskottet avstyrker det i motionerna I: 528 och II: 670 framförda förslaget att bestrida den del av kostnaderna för utbyggnadsprogrammet, som enligt departementschefens förslag skulle falla på statsverket, med särskilda för ändamålet avsedda beredskapsavgifter.

Härefter övergår utskottet till behandling av vad som framkommit vid granskning av det framlagda förslaget till förordning om oljelagring m. m.

Beträffande den i 5 § andra stycket i förslaget intagna bestämmelsen om lagringsskyldighet i vissa fall för den som till avnämare i riket sålt olja förutsätter utskottet, att bestämmelsen är avsedd att beröra allenast oljehandelsföretag i egentlig mening. Däremot skulle lagringsskyldighet på grund av bestämmelsen icke uppkomma för exempelvis en konsumentsammanslutning som har till uppgift att endast förmedla köp av olja mellan leverantörer och konsumenter. I analogi härmed skulle då icke heller stadgandet i 7 § 2 mom. andra stycket b) åsyfta försäljning till sådan sammanslutning.

Anmärkingar synes med fog kunna riktas mot avfattningen av den i 6 § första stycket sista punkten angivna undantagsbestämmelsen av innehåll att förbrukare icke skall vara lagringskyldig för olja, som han på annat transportmedel än fartyg infört till riket för transportmedlets drift. Genom den utformning undantagsbestämmelsen erhållit blir förbrukare lagringskyldig för olja som han exempelvis på en motorbåt eller annan mindre farkost infört för transportmedlets drift. En sådan tillämpning kan uppenbarligen icke vara avsedd. Ej heller finner utskottet rimligt att lagringsplikt skall föreligga för till exempel fiskefartyg i motsvarande fall. En annan utformning av bestämmelsen är alltså påkallad. Skall man bibehålla lagringskyldigheten i förevarande fall med avseende å vissa typer av fartyg, inställer sig emellertid svårigheter vid gränsdragningen. Det ur flera synpunkter mest rationella synes vara att undantagsbestämmelsen utsträcker till att avse alla fartyg, d. v. s. att den ges sådan utformning, att lagringskyldighet över huvud icke skall föreligga i fråga om olja som införes å transportmedel för transportmedlets egen drift. Några praktiska olägenheter med avseende å vad man vill uppnå med den föreslagna regleringen torde icke uppkomma till följd av att stadgandet ges sådan innebörd. Utskottet förordar därför att bestämmelsen ändras i enlighet med vad sålunda angivits.

Utskottet finner vidare anledning framhålla att de i 19 § förordningen stadgade påföljderna för försummelse att inom föreskriven tid lämna vissa uppgifter även bör drabba underlåtenhet att efterkomma anmaning som avses i 14 §. En förutsättning för att så skall kunna ske är dock att sådan anmaning innehåller föreläggande att inkomma med begärda uppgifter inom viss närmare preciserad tid. Utskottet utgår ifrån att detta förhållande kommer att beaktas vid avfattningen av de anmaningar, som tillsynsmyndigheten med stöd av 14 § kan komma att utfärda.

I övrigt ger det framlagda förslaget till förordning om oljelagring m. m. icke anledning till erinran från utskottets sida.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte godkänna av föredragande departementschefen enligt propositionen bilagt utdrag ur statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 5 april 1957 förordade riktlinjer rörande beredskapslagring av olja;

B. att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra företagas i det genom propositionen framlagda förslaget till förordning om oljelagring m. m. — måtte för sin del antaga förslaget med den ändringen, att 6 § erhåller följande, som utskottets förslag betecknade lydelse:

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

6 §.

Förbrukare är lagringskyldig, där-
est han under basåret inom riket, an-

Förbrukare är lagringskyldig, där-
est han under basåret inom riket, an-

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

norledes än vid fartygs drift i utrikes trafik, förbrukat olja, som han infört från utrikes ort. Vad nu sagts skall dock ej gälla, om han infört oljan på annat transportmedel än fartyg för transportmedlets drift.

norledes än vid fartygs drift i utrikes trafik, förbrukat olja, som han infört från utrikes ort. Vad nu sagts skall dock ej gälla, om han infört oljan på transportmedel för transportmedlets drift.

Skyldig att — — — — — kubikmeter eldningsolja.

C. att förevarande motioner,

1) I: 527 och II: 672,

2) I: 528 och II: 670 samt

3) I: 529 och II: 671,

i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört och hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 16 maj 1957

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Strand, Nils Elowsson, Axel E. Svensson, Sunne, Mannerskantz, Grönkvist, Nils Theodor Larsson* och Edström;

från andra kammaren: herrar Jacobsson i Tobo, Nilsson i Göteborg, fru Ewerlöf*, herr Odhe, fru Sandström, herrar Carlsson i Bakeröd, Fredriksson och Johansson i Norrköping.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar Sunne, Mannerskantz, Edström, Jacobsson i Tobo, fru Ewerlöf och fru Sandström, vilka ansett

a) att det avsnitt av utskottets yttrande, som å s. 36 börjar med »Vad an går» och å s. 37 slutar med »avsedda beredskapsavgifter», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Vad gäller det föreslagna utbyggnadsprogrammets liksom den åsyftade lagerhållningens kvantitativa omfattning och sammansättning, har utskottet inget att erinra mot de av departementschefen förordade riktlinjerna. Vad härefter angår frågan om ansvaret för lagringen, så synes starka skäl kunna anföras för att detta — i likhet med vad tidigare tillämpats i fråga om olika för folkhushållet viktiga förnödenheter — i princip är ett riksintrasse och bör åvila samhället, som därmed också skulle stå för kostnaderna. I förevarande fall tvingar emellertid läget till undantag från denna princip. I likhet med oljelagringskommittén anser utskottet det sålunda ofrånkomligt, att den ökade lagerhållningen anslutes till den löpande omsättningen av oljeprodukterna. Det finns såsom kommittén framhåller också anledning antaga, att den betydelsefulla samhällsuppgift, varom här är fråga, även i fortsättningen blir bäst skött om den liksom hittills åtminstone till större delen vilar på oljeföretagen. Om utskottet således av praktiska skäl kan ansluta sig till den ståndpunkt som intagits av såväl kommittén som departementschefen vad gäller ansvaret för lagerhållningens genomförande, vill utskottet å andra sidan tillfoga att, då statsmakterna anser sig av dessa skäl böra ålägga oljehandeln och andra att genomföra lagringen, bör samhället samtidigt vinnlägga sig om att lagringens genomförande underlättas så långt som möjligt i ekonomiskt hänseende för de lagringspliktiga.

Oljelagringskommittén har föreslagit en utvidgning av lagringsskyldigheten till att även omfatta vissa större konsumenter. Med hänsyn till att denna kategori icke förut varit underkastad lagringsskyldighet och att övergången till en ordning med lagringsplikt kunde vålla svårigheter för en del av de berörda företagen, föreslog emellertid kommittén, att lagringsplikt i detta hänseende icke skulle grundas direkt på stadgande i förordningen utan i stället på ett åt Kungl. Maj:t i förordningen lämnat bemyndigande att förordna om dylik lagringsplikt. Därigenom skulle möjligheten öppnas att i första hand söka få till stånd lagring via överenskommelser. Speciell hänsyn skulle kunna tagas till de särskilda problem, som för enstaka företag kan uppstå i början av en dylik lagring. Departementschefen har emellertid föreslagit lagringsplikt även för denna helt nya kategori direkt i författningen och detta oaktat t. ex. bränslenämnden, överbefälhavaren och kommerskollegium understrukit värdet av att i första hand möjligheterna till frivilliga uppgörelser med de berörda företagen utnyttjas. Utskottet anser att oljelagringskommittén förebragt övertygande skäl för sin ståndpunkt och föreslår därför att författningen på denna punkt utformas i anslutning till kommitténs förslag, innebärande bifall i hithörande delar till motionerna I: 527 och II: 672 samt I: 529 och II: 671. Utskottets ställningstagande föranleder ändringar i 6 och 7 §§ i det framlagda författningsförslaget.

Det i motionerna I: 529 och II: 671 framförda förslaget att i förordningen om lagring av olja m. m. skall införas en uttrycklig bestämmelse om rätt för raffinaderierna att till övervägande del fullgöra lagringsskyldigheten i råolja kan utskottet däremot icke biträda. Utskottet vill i sammanhanget hänvisa till och även understryka departementschefens uttalande, att han ej vill

motsätta sig att de inhemska raffinaderiernas lagringsskyldighet huvudsakligen fullgöres genom lagring av råolja. Det synes emellertid inte nödvändigt eller lämpligt att belasta författningstexten med regler i berörda avseende. Med stöd av de i 10 § lämnade reglerna kan tillsynsmyndigheten lämna raffinaderierna medgivande att lagra råolja i stället för annan olja.

Enligt de föreslagna riktlinjerna skall lagringsskyldigheten icke omfatta flygdrivmedel. För den civila luftfartens del förutsättes därvid viss lagring ske hos oljehandeln i anslutning till den löpande omsättningen. Utskottet finner angeläget framhålla vikten av att Kungl. Maj:t noga följer utvecklingen på detta område och att behörig hänsyn tages särskilt till de ökade krav, som kan komma att ställas till följd av den kraftiga utvidgning av den civila inrikes luftfarten, som ter sig sannolik under den närmaste framtiden.

Med avseende å lagringsprogrammets finansiering har utskottet inget att erinra mot den av departementschefen föreslagna proportionella fördelningen av de kostnader för lagringen i oskyddade anläggningar, som skall bestriktas genom prishöjningar på olja, och de, som skall bäras av de lagringspliktiga, i vidare mån än att utskottet finner att — i enlighet med yrkande i motionerna I: 527 och II: 672 — storkonsumenternas kostnadsandel icke bör överstiga 30 procent. Vad härefter angår det i nyssnämnda motioner framställda yrkandet om bibehållande av nuvarande statsbidragssystem i fråga om lagring i skyddade utrymmen vill utskottet till en början uttala, att utskottet finner de i motionen framförda synpunkterna värda beaktande. Utskottet vill härvid särskilt understryka vad av riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap anförts därom, att det är ovisst i vad mån den föreslagna finansieringen gör det möjligt att ingripa reglerande i fråga om lokaliseringen av de skyddade utrymmena. Trots detta finner dock utskottet att övervägande skäl, främst av praktisk natur, talar för att beträffande dessa anläggningar bör tillämpas samma finansieringssystem som i fråga om övriga lagringsutrymmen. Härav följer att utskottet icke kan biträda sistnämnda motionsyrkande. Utskottet finner dock anledning framhålla, att därest det skulle visa sig att det nya systemet icke skulle göra det möjligt att i önskvärd mån ernå en förläggning av de skyddade lagerutrymmena till ur försvarssynpunkt lämpliga platser, man har att ta frågan om lämpliga åtgärder för åstadkommande av ändrade förhållanden i berörda avseende under övervägande.

Enligt propositionen skall de pristillägg på olja, som skall täcka den del av lagringskostnaden, som ej skall bäras av de lagringsskyldiga, tillföras statsverket genom beskattning och bidragen till lagringskostnaderna därefter utbetalas i form av statliga lån. Utskottet kan för sin del icke ansluta sig till tanken att ta ut prishöjningarna i form av beskattning. I stället bör man enligt utskottets mening följa den av oljekommittén anvisade vägen att tillskapa en särskild stiftelse för kontroll över och garanti för att de medel som inflyter genom pristilläggen användes för det avsedda ändamålet.

Kommittén synes ha avsett att stiftelsen efter beräkning av de kostnader,

som skulle täckas med pristilläggen, själv skulle bestämma dessa. I detta hänseende vill utskottet föreslå att riksdagen genom särskilt beslut fastställer högsta belopp för avgifterna eller pristilläggen samt bemyndigar Kungl. Maj:t att förordna om deras uttagande samt deras administrering genom stiftelsen. Belopp motsvarande avgifterna skall alltså överföras till stiftelsen. Denna skall enligt den av kommittén angivna principen fördela bidragen till kostnaderna för lagringsprogrammets genomförande. Kungl. Maj:t bör också av riksdagen i likhet med vad kommittén föreslagit bemyndigas att fastställa stadgarna för stiftelsen. I stiftelsens styrelse skall ingå representanter för de lagringsskyldiga till ett antal av förslagsvis tre eller fem utsedda av Kungl. Maj:t, som därjämte skall äga själv utse en representant samt en opartisk ordförande. Revision bör förrättas av en av Kungl. Maj:t utsedd revisor.

Vad pristilläggens eller avgifternas storlek angår utgår utskottet från att samma andel som den av departementschefen beräknade för statsverkets del skall bekostas av avgifterna, d. v. s. 72 milj. kronor. Nämnade belopp skulle erhållas genom en avgift av

a) 2 öre per liter bensin, som skulle ge	34 milj. kr./år
b) 1 öre per liter motorbrännolja, som skulle ge	8 »
c) 0,5 öre per liter eldningsolja I och II, som skulle ge	15 »
d) 0,35 öre per liter övrig eldningsolja, som skulle ge	15 »
eller tillhoppa	72 milj. kr./år

För att undvika ökad skattebelastning för den dieseldrivna tyngre trafiken bör — i analogi med vad Kungl. Maj:t föreslagit i propositionen nr 175 i fråga om energiskatten — skattesatsen å motorbrännolja sänkas med 1 öre per liter. Av liknande skäl bör på samma sätt som finansministern förutskickat i proposition nr 175 kostnadsökningen för brännoljedrivna jordbrukstraktorer kompenseras genom en schablonmässigt avvägd restitution.

De nämnda pristilläggen bör enligt utskottets mening uttagas i stället för den av finansministern i proposition nr 175 föreslagna beskattningen av de flytande bränslena.

Enligt förslaget om oljelagringskyldighet förutsättes rätt att lägga upp obeskattade lager av bränsle. Skatten skulle sålunda icke uttagas förrän vid den lagrade petroleumproduktens förbrukning. Utskottet föreslår att det samma skall gälla i fråga om de nu förordade avgifterna.

Vad gäller stiftelsens ställning i skattehänseende förutsätter utskottet i likhet med kommittén, att den icke blir föremål för beskattning, eftersom den icke bedriver verksamhet som är inriktad på vinst. De medel som stiftelsen i form av bidrag utbetalar till de lagringsskyldiga torde däremot böra behandlas som intäkter för dessa.

De föreslagna pristilläggen eller beredskapsavgifterna torde böra uttagas fr. o. m. 1 juli 1957 och gälla för ett år i sänder under tiden för lagringsprogrammets genomförande, vilken i propositionen angivits till fem år. Stif-

telsens ställning efter programmets genomförande torde också böra omprövas då.

De oljeavgifter, som under vissa förhållanden skall uttagas enligt den särskilda förordningen härom, bör i enlighet med kommitténs förslag också inbetalas till stiftelsen.

Erforderliga författningsbestämmelser rörande avgifternas antagande, stiftelsens bildande och disposition av avgifterna för det med dem avsedda ändamålet torde få utfärdas av Kungl. Maj:t med stöd av här föreslaget bemyndigande från riksdagens sida.

I de delar som här icke närmare berörts ansluter sig utskottet till de av departementschefen föreslagna riktlinjerna för lagring av olja.»

b) att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen måtte

1) godkänna av föredragande departementschefen enligt propositionen bilagt utdrag ur statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 5 april 1957 förordade riktlinjer rörande beredskapslagring av olja med de ändringar som framgår av vad utskottet ovan anfört;

2) besluta att beredskapsavgifterna å olja för tiden 1 juli 1957—30 juni 1958 skall fastställas högst till:

för bensen	2	öre per liter
för motorbrännolja	1	öre per liter
för eldningsolja I och II	0,5	öre per liter
för övriga eldningsoljor	0,35	öre per liter

3) bemyndiga Kungl. Maj:t att förordna om uttagande av högst ovan angivna avgifter att träda i kraft den 1 juli 1957 och att gälla till den 1 juli 1958;

4) bemyndiga Kungl. Maj:t att — i enlighet med vad utskottet ovan anfört — förordna om en särskild stiftelse för dispositionen av de genom beredskapsavgifterna inflytande medlen för avsett ändamål ävensom att fastställa stadgar för nämnda stiftelse;

B. att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit vissa ändringar böra företagas i det genom propositionen framlagda förslaget till förordning om oljelagring m. m. — måtte för sin del antaga förslaget med den ändringen, att 6 och 7 §§ erhåller följande, som utskottets förslag betecknade lydelse:

6 §.

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

Förbrukare är lagringsskyldig, där-
est han under basåret inom riket, an-

Förbrukare är lagringsskyldig, där-
est han under basåret inom riket, an-

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

norledes än vid fartygs drift i utrikes trafik, förbrukat olja, som han infört från utrikes ort. Vad nu sagts skall dock ej gälla, om han infört oljan på annat transportmedel än fartyg för transportmedlets drift.

Skyldig att lagra eldningsolja är ock den som under basåret vid anläggning inom riket förbrukat sådan olja, därest vid anläggningen under basåret och de två kalenderåren närmast dessförinnan förbrukats sammanlagt minst femtontusen kubikmeter eldningsolja.

norledes än vid fartygs drift i utrikes trafik, förbrukat olja, som han infört från utrikes ort. Vad nu sagts skall dock ej gälla, om han infört oljan på transportmedel för transportmedlets drift.

Där Kungl. Maj:t så förordnar är ock den som under basåret vid anläggning inom riket förbrukat eldningsolja skyldig att lagra sådan olja, därest vid anläggningen under basåret och de två kalenderåren närmast dessförinnan förbrukats sammanlagt minst femtontusen kubikmeter eldningsolja.

7 §.

1 mom. ————— mån detsamma.

2 mom. Basmängd ————— angivna tid.

Vid beräkning ————— icke medräknas

a) olja som ————— försålda oljan;

b) olja som ————— tjugutusen kubikmeter;

c) olja som ————— sålda oljan;

d) eldningsolja som han sålt för förbrukning vid anläggning inom riket, vid vilken under de tre försäljningen närmast föregående kalenderåren förbrukats sammanlagt minst femtontusen kubikmeter eldningsolja; samt

d) eldningsolja som han sålt till någon, vilken på grund av förordnande som avses i 6 § andra stycket var skyldig att under kalenderåret närmast efter försäljningen hålla lager av sådan olja; samt

e) olja som ————— utrikes trafik.

C. att förevarande motioner,

1) I: 527 och II: 672,

2) I: 528 och II: 670 samt

3) I: 529 och II: 671,

i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört och hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.